

UCHWAŁA NR 17 /10
RADY GMINY OPATÓWEK

z dnia 30 grudnia 2010 r.

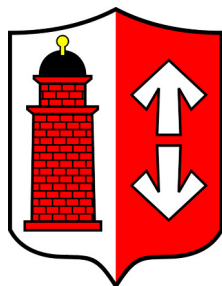
w sprawie: przyjęcia Strategii Integracji i Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Opatówek na lata 2011-2020

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 15 Ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2001 r. nr 142 poz. 1591 ze zmianami) , art. 17 ust. 1 pkt 1 Ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2009 r. nr 175 poz. 1362 ze zmianami) Rada Gminy Opatówek uchwala, co następuje :

§ 1. Uchwala się Gminną Strategię Integracji i Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Opatówek na lata 2011-2020 stanowiącą załącznik do niniejszej Uchwały

§ 2. Wykonanie Uchwały powierza się Wójtowi Gminy Opatówek.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie od dnia 01 stycznia 2011 r.

**STRATEGIA
INTEGRACJI I ROZWIĄZYWANIA
PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH
GMINY OPATÓWEK
na lata 2011-2020**

GRUDZIEŃ 2010

WSTĘP

1.1. TŁO I PRZYCZYNY

Strategię działań w zakresie rozwiązywania problemów społecznych w Gminie Opatówek do tej pory nakreślała Strategia Integracji i Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Opatówek na lata 2005-2010, która była przyjęta Uchwałą Rady Gminy Opatówek nr 161)05 z dnia 30 czerwca 2005 roku.

Konieczność opracowania Strategii Integracji i Rozwiązywania Problemów Społecznych wynika wprost z art. 17.1 ustawy o pomocy społecznej z dnia 12 marca 2004 r. oraz art. 4¹ ust. 2 ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi z 26 października 1982 r. z późn. zmianami. Poza tym jest potrzebą i wymogiem nowej sytuacji społeczno- gospodarczej Gminy Opatówek, związaną głównie z wstąpieniem Polski do Unii Europejskiej oraz zupełnie nowymi możliwościami związanymi z pozyskiwaniem funduszy strukturalnych na rozwój lokalny, w tym politykę społeczną. Jest więc dokumentem wymaganym w przypadku ubiegania się o środki strukturalne Unii Europejskiej. Obowiązek posiadania tego dokumentu nakłada także Program Operacyjny Kapitał Ludzki na lata 2007- 2013.

Głównym celem niniejszego opracowania jest określenie elementów strategii polityki społecznej w Gminie Opatówek oraz metod aktywnego społecznego przeciwdziałania problemom społecznym.

W oparciu o uzyskane informacje i materiały został przygotowany dokument, który pozwoli na racjonalizację lokalnej polityki społecznej oraz wskaże obszary, które w najbliższym czasie powinny stać się przedmiotem szczególnej troski władz lokalnych.

Dokument ma stanowić podstawę do realizacji względnie trwałych wzorów interwencji społecznych podejmowanych w celu zmiany (poprawy) tych stanów rzeczy (zjawisk występujących w obrębie danej społeczności), które oceniane są negatywnie. Dokument charakteryzuje w szczególności działania publicznych i prywatnych instytucji rozwiązujących kwestie społeczne podejmowane dla poprawy warunków zaspokojenia potrzeb przez wybrane kategorie osób i rodzin.

1.2. ZAŁOŻENIA BRZEGOWE

Okres transformacji, obok istotnych osiągnięć w demokratyzowaniu życia, zaowocował wysoce niekorzystnymi zmianami, które – najogólniej określając – są następstwem „szokowej terapii” wprowadzenia gospodarki rynkowej. Stopniowe odchodzenie od modelu państwa opiekuńczego wywołało takie zjawiska, jak:

- rozwarstwienie społeczne (dychotomiczny podział na: wygrani – przegrani, biedni – bogaci, pracujący – bezrobotni, itp.);
- marginalizacja (wykluczenie) wielu jednostek i dużych grup społecznych;
- rosnąca pauperyzacja – znaczne (długotrwałe) obniżenie standardu życia polskich rodzin;
- nierówności społeczne w dostępie do pracy, edukacji, kultury, lecznictwa, uczestnictwa w podziale dochodu narodowego i inne.

W związku z powyższym przed samorządem stoi zadanie, którego nie można już odkładać „na później”. Jest nim konieczność strategicznego rozwiązywania problemów społecznych osób, rodzin i grup społecznych, problemów o szczególnie wysokim stopniu dotkliwości dla życia.

Socjologowie utrzymują, że w obszarze polityki społecznej występuje konflikt interesów, konflikt pomiędzy ideą a działaniem – idee wyprzedzają działania i rzeczywistość. Julian Auleytner, analizując politykę społeczną jako działalność państwa w pracy „Polityka społeczna. Teoria i praktyka”, określa następująco rolę państwa w zakresie podmiotu polityki społecznej:

- Celem działalności państwa i samorządu (jako podmiotu) jest poprawa położenia materialnego i wyrównywanie szans życiowych grup społeczeństwa ekonomicznie i socjalnie najsłabszych;
- Prowadzenie bieżących działań osłonowych;
- Widzenie zagrożeń społecznych z wyprzedzeniem;
- Dorównywanie do standardów unijnych i międzynarodowych;
- Polityka społeczna w nowym ustroju przestała być własnością państwa;
- Określenie publicznych funduszy celowych i administrowanie nimi;
- Określenie zadań w zakresie socjalnej funkcji państwa.

W polityce społecznej Unii Europejskiej, co nie jest bez znaczenia z uwagi na nasze przystąpienie do tej struktury, podstawę wszelkich działań stanowią cele odnoszące się do trzech obszarów:

- polepszenie warunków życia, pracy i kształcenia;

- prawo do zatrudnienia i prawo do wykształcenia;
- stworzenie systemu zabezpieczenia społecznego.

Realizacja tychże celów oparta jest na zasadach socjalnych wspólnoty:

- zasadzie subsydiarności,
- zasadzie osobistej wolności,
- zasadzie solidarności.

Ogólnie akceptowanymi wartościami współczesnej polityki społecznej, które powinny znaleźć odzwierciedlenie w strategii, są:

- bezpieczeństwo socjalne, tzn. gwarancja dochodów i usług na wypadek pojawienia się tzw. ryzyka socjalnego (choroba, bezrobocie, inwalidztwo, itp.);
- wiara w zasoby ludzkie, a więc inwestycje w człowieka, tzw. tworzenie równych szans rozwoju dla ludzi;
- pokój społeczny, traktowany jako wartość podstawowa dla utrzymania harmonijnej współpracy i współżycia między ludźmi (redystrybucja dochodu narodowego na rzecz grup upośledzonych jak i dialogu społecznego);
- życie rodzinne – uznanie rodziny za podstawową instytucję społeczną (...), polityka społeczna jest polityką prorodzinną.

W nauce o polityce społecznej terminem „problemy społeczne” oznacza się wszelkiego rodzaju dolegliwości, zakłócenia, niedogodności występujące w życiu zbiorowym. Natomiast określeniem „kwestia społeczna” wyróżnia się wśród nich te, które:

- a) odznaczają się szczególną dolegliwością dla potencjału osobowego społeczeństwa,
- b) są następstwem niedostosowania sposobu, w jaki funkcjonuje społeczeństwo, do podstawowych potrzeb indywidualnych i zbiorowych,
- c) nie są możliwe do rozwiązania siłami pojedynczych grup ludzkich.

W węższym znaczeniu termin kwestia społeczna oznacza konkretny problem o szczególnie wysokim stopniu dotkliwości dla życia i współdziałania członków społeczności. W szerszym znaczeniu oznacza on przeciwieństwo pomiędzy zasadami obowiązującymi w danym społeczeństwie, formacji ustrojowej czy nawet cywilizacji, a dążeniami jednostek i zbiorowości do godnego życia. Jan Danecki w publikacji „Kwestie społeczne – istota, źródła, zarys diagnozy” przyjmuje, iż „źródła kwestii społecznych tkwią wewnątrz społeczeństwa: w mechanizmach życia zbiorowego (...) mogą być – jak każdy problem społeczny – ograniczane i rozwiązywane we wszystkich skalach współżycia: od rodziny poprzez środowiska lokalne i zawodowe po skalę ogólnopolską (...) również międzynarodową”.

Mechanizmów powstawania problemów społecznych – kwestii społecznych upatrywać należy w funkcjonowaniu społeczeństwa. Są nimi przede wszystkim:

- dezorganizacja społeczeństwa,
- gwałtowna zmiana społeczna,
- opóźnienia kulturowe,
- przemiany gospodarcze wyprzedzające przemiany w sposobie myślenia i działania,
- złe funkcjonowanie instytucji politycznych czy administracyjnych,
- niekompetencja polityków czy urzędników państwowych,
- dysfunkcjonalność instytucji społecznych,
- dominacja grup społecznych, eksploatacja, wyzysk,
- nierówności społeczne, niesprawiedliwość społeczna,
- złe funkcjonowanie instytucji edukacyjnych,
- nieprzystosowanie do pełnienia określonych ról społecznych.

W opracowaniu lokalnej strategii rozwiązywania problemów społecznych wysoce przydatne może być pojęcie deinstytucjonalizacji w pomocy społecznej, gdzie pomoc winna:

- służyć życiowemu usamodzielnianiu się osób i rodzin oraz ich integracji ze środowiskiem,
- umacniać rodzinę,
- być w możliwie najszerszym zakresie zapewniona w społeczności lokalnej.

Kwestia społeczna to konkretny problem o szczególnie wysokim stopniu dotkliwości dla życia i współdziałania członków społeczności. W Gminie Opatówek obserwuje się zjawiska społeczne takie jak:

1. Starzejące się społeczeństwo (niski przyrost naturalny związany

- z migracją młodych ludzi za granicę)
- 2. Wzrost spożycia alkoholu w społeczeństwie
- 3. Bezrobocie - w szczególności wśród kobiet
- 4. Niski poziom integracji międzypokoleniowej
- 5. Niedostateczna baza lokalowa
- 6. Ograniczony dostęp do specjalistów.

Wyżej wymienione zjawiska występują również w skali kraju w różnej sile i stopniu natężenia. Receptą na nie powinna być skuteczna polityka społeczna samorządów terytorialnych wsparta aktywnym udziałem społeczności lokalnej.

1.3. CEL I KORZYŚCI WYNIKAJĄCE Z UTWORZENIA STRATEGII ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH

Cel opracowania Strategii

Celem utworzenia Strategii Integracji i Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Opatówek na lata 2011-2020 jest:

- opracowanie efektywnego programu pomocy, który umożliwi rozwiązywanie problemów społecznych oraz przyczyni się do przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu i marginalizacji
- odpowiednie zaplanowanie i realizowanie aktywnej polityki społecznej na poziomie lokalnym oraz wyznaczenie kierunków działań w zakresie rozwoju potencjału instytucjonalnego i społecznego gminy Opatówek.

Korzyści wynikające z utworzenia Strategii:

Strategia Integracji i Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Opatówek na lata 2011- 2020 pomoże samorządowi w prowadzeniu polityki społecznej m.in. w :

- skuteczniejszym wykorzystaniu pieniędzy z funduszy strukturalnych
- racjonalizacji wydatków z zakresu pomocy społecznej
- opracowanie zintegrowanego systemu pomocy rodzinie
- polepszeniu i rozwoju inicjatyw społecznych
- zwiększeniu współpracy organizacji pozarządowych z samorządem lokalnym w zakresie profilaktyki i rozwiązywania problemów społecznych; podniesienie poziomu integracji społecznej w gminach.

Działania , które zostaną podjęte w ramach Strategii przyczynić się mają do:

- budowy potencjału gminy Opatówek w zakresie strategicznego planowania i realizowania polityki społecznej na poziomie lokalnym,
- budowy potencjału instytucjonalnego i społecznego gmin mającego na celu najlepsze wykorzystanie innych programów w obszarze integracji i pomocy społecznej,
- zwiększenie lokalnej aktywności w obszarze rozwiązywania problemów społecznych; do wzmocnienia i tworzenia lokalnych organizacji,
- zdobycia większego doświadczenia gminy w zakresie zlecania zadań własnych partnerom społecznym,
- zaspokojenia potrzeb mieszkańców poprzez budowanie sieci usługodawców,
- efektywniejszego zaspokojenia potrzeb mieszkańców poprzez stworzenie sieci usług społecznych,
- zwiększenie lokalnej aktywności w obszarze rozwiązywania problemów społecznych.

Strategia Integracji i Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Opatówek na lata 2011-2020 określa najważniejsze działania, które należy podjąć, aby umożliwić osobom i rodzinom przezwyciężenie trudnych sytuacji życiowych, których nie są one w stanie pokonać za pomocą własnych środków, możliwości i uprawnień.

Strategia ta ukierunkowana jest głównie na rozwój i pogłębienie form pracy socjalnej, współpracę z organizacjami pozarządowymi oraz instytucjami działającymi w ramach polityki społecznej, zwłaszcza w zakresie służby zdrowia, oświaty, policji.

Ma ona stworzyć podstawy do aktywnego kształtowania rzeczywistości, dążenia mieszkańców gminy Opatówek do ożywienia wszelkiej społecznej i gospodarczej aktywności.

Strategia rozwoju gminy, to proces wyboru długofalowych celów i ustalenie programów do realizacji zadań.

Jest to również opis procesu zarządzania oraz ukierunkowany proces społeczny, którego celem jest rozwój gminy. Dzięki jej założeniom będzie można sterować rozwojem gminy tak, by równocześnie godzić interesy polityki województwa z lokalnymi interesami samorządu gminy oraz interesami

podmiotów gospodarczych i osób fizycznych.

Istotne jest również to, że strategia rozwoju gminy jest szansą na stworzenie długofalowej wizji rozwoju gminy oraz koordynację i hierarchizację działań. Dokument ten pozwoli też na właściwy sposób i w odpowiedniej kolejności rozwiązywać problemy, a także przewidywać niektóre z nich, zanim się pojawią. Dzięki opracowaniu strategii jest szansa na zwiększenie wiarygodności gminy wobec partnerów zewnętrznych. Wreszcie dokument ten daje ogromne możliwości promocji gminy. Warto podkreślić jest również to, że planowanie strategiczne przyczyni się do przygotowania społeczności lokalnej do nadchodzących zmian.

Przy tworzeniu strategii rozwiązywania problemów społecznych należy zwracać uwagę na to, by poczynione działania pozwoliły na rozwiązanie problemu i poprawę efektywności podejmowanych działań.

Opracowany dokument Strategia Integracji i Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Opatówek na lata 2011-2020 ma przyczynić się do współpracy władz i mieszkańców na rzecz wspólnoty.

Zakres i przedmiot opracowania

Zakres opracowania obejmuje problemy, które mogą być podstawą do sporządzenia długo, średnio i krótkoterminowych planów działań, w których priorytety i cele strategiczne znajdą wyraz w postaci konkretnych zadań na poszczególne lata.

Przedmiotem opracowania jest obszar całej Gminy Opatówek w granicach administracyjnych.

Zarządzeniem nr 31/2010 z dnia 11 sierpnia 2010r. Wójt Gminy Opatówek powołał Zespół do spraw wdrożenia Strategii Integracji i Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Opatówek na lata 2011-2020 w następującym składzie:

1. Paweł Bąkowski - Radny Gminy Opatówek
2. Mariusz Małoburski - Radny Gminy Opatówek
3. Damian Jakubczak - Radny Gminy Opatówek
4. Violetta Galant - Kierownik Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Opatówku
5. Małgorzata Rektor - Przewodniczący Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Opatówku
6. Arkadiusz Łańduch - Dyrektor Zespołu Ekonomiczno Administracyjnego Szkół w Opatówku
7. Ewa Brandebura - Kierownik Świetlicy Środowiskowej "Słoneczko" w Opatówku
8. Iwona Gruszka - Główny Specjalista ds. Kadr i Organizacji Urzędu Gminy w Opatówku
9. Józef Pasik - Prezes Zarządu Gminnego Polskiego Komitetu Pomocy Społecznej w Opatówku
10. Anna Musiał - Prezes Stowarzyszenia Osób Niepełnosprawnych "dar Serca" w Opatówku
11. Artur Jarek - Nauczyciel Zespołu Szkół w Rajsku

Zarządzeniem nr 32)2010 z dnia 11 sierpnia 2010 r. Wójt Gminy Opatówek powołał Koordynatora do spraw Zarządzania Realizacją Strategii Integracji i Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Opatówek na lata 2011-2020 w osobie P. Violetty Galant Kierownika Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Opatówku.

1.4. STRUKTURA DOKUMENTU

Strategie rozwiązywania problemów społecznych to tyle, co względnie trwałe wzory interwencji społecznych podejmowanych w celu zmiany (poprawy) tych stanów rzeczy (zjawisk występujących w obrębie danej społeczności), które oceniane są negatywnie. Mówiąc o gminnej strategii rozwiązywania problemów społecznych, należy mieć na myśli w szczególności działania publicznych i prywatnych instytucji pomocy społecznej (i pokrewnych) prowadzone na terenie gminy, podejmowane dla poprawy warunków zaspokojenia potrzeb przez wybrane kategorie osób i rodzin.

Dokument ten pozwoli na racjonalizację lokalnej polityki społecznej oraz wskaże obszary, które w najbliższym czasie powinny stać się przedmiotem szczególnej troski ze strony władz lokalnych. Metodyka opracowania dokumentu pozwoliła na zaangażowanie środowiska lokalnego w budowę strategii na najważniejszych jej etapach, od diagnozy do wdrożenia i realizacji.

Strategia Integracji i Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Opatówek na lata 2011-2020 wskazuje problemy społeczne i potrzeby środowiska lokalnego, uwzględnia także systematyczne i równoległe prowadzone działania w sferze: wychowania, edukacji, kultury, rozwoju aktywności i samorządowości obywatelskiej, rozwiązań ekonomicznych, inwestycyjnych, prawnych i porządku publicznego. Nakreśla również wizję i cele oraz kierunki działań, które podejmowane będą w obrębie kompetencji jednostek samorządu terytorialnego, organizacji pozarządowych i innych

podmiotów niepublicznych oraz autorskich i lokalnych rozwiązań dostosowanych do specyfiki potrzeb środowiska w dziedzinie polityki społecznej, wykorzystując posiadane zasoby i środki finansowe lokalnego samorządu oraz środki finansowe możliwe do pozyskania z różnych źródeł, a w szczególności z Unii Europejskiej.

Po części wstępnej i diagnostycznej w dokumencie opracowano część programową, która jest zorganizowana na kilku poziomach.

Wyróżniono poszczególne poziomy planowania takie jak:

- wizja, która jest wizją rozwoju)ładu społecznego Gminy Opatówek
- cele główne
- cele operacyjne (szczegółowe)
- kierunki działań
- programy operacyjne, które zaplanowano do opracowania w formie załączników do niniejszej Strategii
- projekty realizacyjne- zadania do wykonania, które będą realizować określone cele strategiczne i operacyjne Strategii oraz cele główne i szczegółowe poszczególnych programów strategicznych
- zarządzanie i koordynacja Strategii- źródła finansowania, monitoring, ewaluacja, aktualizacja i promocja Strategii, powiązania Strategii z innymi dokumentami strategicznymi.

Cele główne i operacyjne wynikają bezpośrednio z wizji ładu społecznego. Definiują kierunki rozwoju polityki społecznej gminy Opatówek w określonych obszarach społecznych, pozwalając jednocześnie na zachowanie jasnego podziału Strategii, grupując poszczególne programy i projekty. Ich realizacja w przyjętej perspektywie czasowej powinna doprowadzić do osiągnięcia pożądanego ładu społecznego, określonego w jej wizji. Z kolei programy strategiczne są "tematami" działań, których wykonanie powoduje osiągnięcie określonych celów.

Programy operacyjne - grupują projekty związane tematycznie z poszczególnymi dziedzinami życia czy działaniami samorządu np.: Gminny Program Profilaktyki

i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na terenie Gminy Opatówek, Gminny Program Przeciwdziałania Narkomanii Gminy Opatówek, etc.

Projekty realizacyjne- to już konkretne przedsięwzięcia realizujące określone zadania w dokumencie czy w Strategii czy w Programie operacyjnym.

Projekty w swej treści powinny zawierać podstawowe informacje jak:

- a) które cele Strategii Integracji i Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Opatówek na lata 2011- 2020 będą realizowane;
- b) poprzez jakie działania te cele będą realizowane
- c) informacje o zadaniach, czyli czynnościach do wykonania w ramach każdego projektu;
- d) szacunkowy łączny koszt realizacji projektu jako sumę kosztów poszczególnych zadań;
- e) zakładane rezultaty;
- f) cel realizacji projektu - zwięzłe określenie co przyniesie realizacja danego projektu;
- g) jednostka koordynująca- pozycja ta opisuje kto ma przewodzić realizacji zadania, na kim będzie spoczywała inicjatywa lub kto jest organem decydującym;
- h) przewidywane źródła finansowania - nazwy funduszy lub jednostek, z których możliwe jest otrzymanie środków na realizację projektu lub których pomoc jest możliwa (jako nakład rozumiano również pomoc techniczną i merytoryczną)
- i) wykonawca- to jednostka bezpośrednio wykonująca poszczególne zadania;
- j) czas realizacji- w przybliżeniu przewidywany okres realizacji projektu;
- k) zakładane wskaźniki: korzyści dla adresatów działań, nakładów, wpływu działania na zmianę, wykonania działania Strategii - miary wykonania projektów - określają wartości, które pozwolą co roku, lub okresowo, sprawdzić jakie są postępy w realizacji poszczególnych zadań oraz czy przyjęte zadania są realizowane terminowo i w sposób określony w dokumencie Strategii.

Wskaźniki powinny zostać dobrane zgodnie z celami strategicznymi, w celu:

- mierzenia kosztów i efektywności wykorzystania zasobów
- mierzenia rezultatów osiągniętych w wyniku wykonania danej usługi czy działania
- mierzenia jakości - poziomu zadowolenia odbiorców
- zapewnienia równego dostępu do wyników
- mierzenia rezultatów w czasie.

Programy i projekty można realizować w okresach rocznych, dłuższych lub krótszych w zależności od charakteru danego projektu. Programy operacyjne mające na celu rozwiązanie problemów społecznych

w określonym obszarze społecznym powinny być przyjmowane przez Radę Gminy Opatówek stosownymi uchwałami, które winny przybierać postać załączników do niniejszej Strategii i stanowić jej integralną część, natomiast projekty realizacyjne krótkoterminowe mogą być przyjmowane przez Radę Gminy w drodze Uchwały, lecz nie ma takiego obowiązku. Programy i projekty realizowane w ramach Strategii powinny być zgodne z przyjętymi kierunkami działań i realizować określone cele, ponadto powinna je cechować: efektywność, skuteczność oraz celowość.

Ze względu na zmieniającą się rzeczywistość społeczną Strategia jest dokumentem otwartym podlegającym monitoringowi i ewaluacji z możliwością wprowadzenia zmian (aktualizacji).

2. PRZESŁANKI WYNIKAJĄCE Z DOKUMENTÓW STRATEGICZNYCH

2.1. NARODOWA STRATEGIA INTEGRACJI SPOŁECZNEJ

Cele polityki integracji społecznej w Polsce wynikają przede wszystkim z priorytetów określonych w przyjętej w czerwcu 2004 r. Narodowej Strategii Integracji Społecznej.

Cele polityki integracji społecznej w Polsce wynikają również z celów w zakresie zwalczania ubóstwa i wykluczenia społecznego przyjętych w grudniu 2000 r. przez Radę Europejską w Nicei. Polska w pełni zaakceptowała ich zasadność, co zostało oficjalnie potwierdzone poprzez przyjęcie w grudniu 2003 r. Wspólnego Memorandum Polski i UE o Integracji Społecznej (Joint Inclusion Memorandum).

Zarówno Krajowy Plan Działania na rzecz Integracji Społecznej, jak i Wspólne Memorandum są elementami realizacji Strategii Lizbońskiej, która została przyjęta przez piętnaście krajów członkowskich w marcu 2000 roku. Polskie priorytety wpisują się także w podstawowe założenia Zrewidowanej Strategii Spójności Społecznej Rady Europy, której inauguracja odbyła się w lipcu 2004 r. w Warszawie. Jednym z tych założeń jest budowanie integracji i spójności społecznej w oparciu o prawa człowieka, a zwłaszcza te prawa, które zostały zawarte w Zrewidowanej Europejskiej Karcie Społecznej.

Priorytety zawarte w NSIS w zakresie realizacji **prawa do edukacji** są następujące:

- wzrost uczestnictwa dzieci w wychowaniu przedszkolnym,
- poprawa jakości kształcenia na poziomie gimnazjalnym i średnim,
- upowszechnienie kształcenia na poziomie wyższym i jego lepsze dostosowanie do potrzeb rynku pracy,
- rekompensowanie deficytów rozwoju intelektualnego i sprawnościowego dzieci.
- upowszechnienie kształcenia ustawicznego.

W zakresie realizacji **prawa do zabezpieczenia socjalnego**:

- radykalne ograniczenie ubóstwa skrajnego, którego poziom jest obecnie nieakceptowalny i wymaga podjęcia natychmiastowych, zdecydowanych działań,
- ograniczenie tendencji wzrostowych rozwarstwiania dochodowego, tak aby różnice te nie odbiegały od przeciętnego poziomu w krajach UE.

Bezrobocie jest jedną z form wykluczenia społecznego silnie powiązaną z innymi jego przejawami, np. ubóstwem, w warunkach niskiej skuteczności systemu zabezpieczenia socjalnego dla osób bezrobotnych i ich rodzin. Dlatego też w Narodowej Strategii Integracji Społecznej cztery z dwudziestu priorytetów odnoszą się do tej sfery działań dotyczących realizacji **prawa do pracy**:

- ograniczenie bezrobocia długookresowego.
- zmniejszenie bezrobocia młodzieży.
- zwiększenie poziomu zatrudnienia wśród niepełnosprawnych.
- zwiększanie liczby uczestników aktywnej polityki rynku pracy (ALMP).

W zakresie realizacji **prawa do ochrony zdrowia**:

- wydłużenie przeciętnego dalszego trwania życia w sprawności;
- upowszechnienie dostępu do świadczeń opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych;
- zwiększenie zakresu objęcia kobiet i dzieci programami zdrowia publicznego;

W zakresie realizacji **innych praw społecznych**:

- zwiększenie dostępu do lokali (mieszkań) dla grup najbardziej zagrożonych bezdomnością;
- zapewnienie lepszego dostępu do pracowników socjalnych;
- rozwinięcie pomocy środowiskowej i zwiększenie liczby osób objętych jej usługami;
- zwiększenie zaangażowania obywateli w działalność społeczną;
- realizacja Narodowej Strategii Integracji Społecznej przez samorządy terytorialne;

- zwiększenie dostępu do informacji obywatelskiej i poradnictwa;

Krajowy Plan Działania na rzecz Integracji Społecznej to program poprawy dostępu do praw społecznych i zwiększania poziomu ich realizacji. Jest to również zasadniczy instrument osiągania integracji społecznej w europejskim modelu społecznym. Realizacja praw społecznych oczywiście kosztuje, tak samo jak realizacja wszystkich innych kategorii praw człowieka określonych w prawie międzynarodowym i krajowym. Trzeba więc zapewnić w sposób trwały zasoby finansowe, kadrowe, lokalowe, rzeczowe i inne instytucjom odpowiedzialnym za realizację tych praw. Prawa społeczne powinny mieć obecnie priorytet w wydatkach publicznych ze względu na to, że ich realizacja znacznie się pogorszyła w ostatnich latach, a więc zmniejsza się poziom integracji społecznej i zwiększa się skala i zasięg procesów wykluczenia społecznego. W przyjętym Krajowym Planie Działań na rzecz Integracji Społecznej za najważniejsze uznano:

- działania edukacyjne, socjalne i zdrowotne zapobiegające wykluczeniu oraz wspierające grupy zagrożone w działaniach umożliwiających równy start dzieci i młodzieży,
- budowę systemu bezpieczeństwa socjalnego i przeciwdziałania ubóstwu i wykluczeniu społecznemu,
- realizację prawa do pracy dla każdego, w tym szczególnie dla grup defaworyzowanych na rynku pracy poprzez odpowiednią politykę makroekonomiczną i politykę zatrudnienia,
- rozwój systemu instytucjonalnego z jasnym podziałem odpowiedzialności instytucji rządowych i samorządowych, otwierającego jednocześnie przestrzeń dla aktywności obywatelskiej i upodmiotowienia korzystających z usług społecznych świadczonych zarówno przez państwo jak i przez organizacje pozarządowe.

Na poziomie operacyjnym ważne jest, że polska polityka integracji społecznej musi być realizowana **we współpracy z szeroko rozumianymi partnerami społecznymi**. Szczególnie chodzi tu o związki zawodowe i związki pracodawców, organizacje pozarządowe, samorządy lokalne oraz odpowiednie charytatywne instytucje kościołów i związków wyznaniowych. Niezależnie od osiągniętego poziomu zamożności oraz stanu koniunktury gospodarczej państwo nie jest w stanie zrealizować celów tej polityki bez partnerstwa z innymi instytucjami. W tym kontekście ustalono następujące priorytety na najbliższe dwa lata:

- **zaangażowanie obywateli w działalność społeczną**, głównie poprzez zwiększenie ich uczestnictwa w działalności organizacji pozarządowych i innych formach pracy społecznej oraz samopomocy.
- wzrost liczby samorządów, które z pełną wrażliwością i zaangażowaniem podejmują się **tworzenia lokalnych strategii przeciwdziałania ubóstwu i wykluczeniu społecznemu** a następnie konsekwentnie realizują ich założenia.

2.2. WOJEWÓDZKA STRATEGIA ROZWOJU POMOCY SPOŁECZNEJ

Ważnym dokumentem, który należy brać pod uwagę konstruując strategiczne cele i kierunki rozwiązywania problemów społecznych na terenie gminy, jest Wojewódzka Strategia Rozwoju Pomocy Społecznej Województwa Wielkopolskiego. W dokumencie tym zauważono, że słabymi stronami województwa wielkopolskiego w jego części odnoszącej się do społeczeństwa i rozwiązywania problemów społecznych są między innymi:

- niski przyrost naturalny,
- starzenie się społeczeństwa,
- zły stan zdrowotności (duża zachorowalność i śmiertelność w średnich grupach wiekowych),
- niska mobilność zawodowa i przestrzenna,
- liczne obszary o wysokiej i utrzymującej się stopie bezrobocia,
- stosunkowo niski poziom płac,
- brak szerszej i aktywnej współpracy na poziomie ponadgminnym,
- zły i niewystarczający stan infrastruktury komunalnej.

Wśród wymienianych potrzeb mieszkańcy Wielkopolski podkreślili potrzeby szczególnych grup społecznych:

- pomoc dla uboższych i niepełnosprawnych,
- godne życie ludzi starych,
- opieka nad rodzinami wielodzietnymi, sierotami społecznymi, więźniami,
- przeciwdziałanie dyskryminacji kobiet.

Autorzy dokumentu do generalnych celów strategii województwa wielkopolskiego zaliczyli :

- zapewnienie mieszkańcom warunków do podwyższania poziomu życia,
- wzrost wewnętrznej integracji i istotna poprawa jakości przestrzeni,
- dostosowanie potencjału, struktury i organizacji województwa do wyzwań XXI w. i wymagań jednoczącej się Europy.

Wskazano także na:

- zapewnienie warunków do satysfakcjonującego bytu materialnego, w tym: wyżywienia, mieszkania, przebywania w zdrowym środowisku, leczenia i wypoczynku,
- uzyskanie wysokiego poziomu obsługi mieszkańców (gospodarstw domowych) w zakresie usług publicznych oraz dobrej dostępności przestrzennej w tym zakresie,
- opiekę nad rodziną, troska o wychowanie młodego pokolenia, upowszechnianie podstaw solidarności społecznej w tym troski o osoby biedne, samotne, w starszym wieku, niepełnosprawne,
- zapewnienie poczucia bezpieczeństwa i perspektyw na przyszłość,
- zapewnienie warunków rozwoju duchowego, w tym kształcenia, kultury, podróży, dostępu do informacji, rozwoju różnych form aktywności społecznej,
- tworzenie klimatu do samoorganizacji społecznej,
- dążenie do zapewnienia godziwych dochodów z pracy,

Powyższe cele są najistotniejszymi w aspekcie perspektywnego kreowania wojewódzkiej polityki społecznej (rozumianej jako działania zmierzające do poprawy warunków życia ludności i coraz pełniejszego zaspokojenia jej potrzeb), w tym i pomocy społecznej, (która jako instytucja polityki społecznej państwa ma na celu umożliwienie osobom i rodzinom przezwycięzenie trudnych sytuacji życiowych).

2.3. PROGRAM OPERACYJNY KAPITAŁ LUDZKI na lata 2007- 2013

Cele i kierunki działań przewidziane w realizacji w Strategii Integracji i Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Opatówek na lata 2010-2020 korespondują z celem głównym przewidzianym w Programie Operacyjnym Kapitał Ludzki (PO KL), który stanowi jeden z elementów systemu realizacyjnego Narodowej Strategii Spójności (Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia 2007-2013) na lata 2007-2013, których celem strategicznym jest: przyspieszenie rozwoju społeczno-gospodarczego Polski, wzrost zatrudnienia oraz zwiększenie spójności społecznej, gospodarczej i terytorialnej z krajami Unii Europejskiej.

Cel strategiczny NSS (NSRO) będzie osiąganym poprzez realizację celów horyzontalnych, wynikających z wyzwań Strategii Lizbońskiej, Strategicznych Wytycznych Wspólnoty oraz wniosków z analizy słabych i mocnych stron polskiej gospodarki, a także stojących przed nią szans i zagrożeń.

2.3. POWIATOWA STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH

Cele polityki integracji społecznej w powiecie kaliskim wynikają przede wszystkim z priorytetów określonych w przyjętej Powiatowej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2009-2013 przez Radę Powiatu Kaliskiego Uchwała nr XXVIII/276/2009 z dnia 29.01.2009r.

2.4. STRATEGIA ROZWOJU Gminy Opatówek

W opracowanej w 2000 roku, przyjętej stosowaną Uchwałą Rady Gminy, Strategii Zrównoważonego Rozwoju Gminy Opatówek już w misji działań strategicznych zwraca się uwagę na „stworzenie jak najlepszych warunków życia dla mieszkańców”. Trzeba bowiem poszukiwać możliwości zwiększenia efektywności gospodarowania i poprawy warunków życia mieszkańców nawet w takich sytuacjach, gdy zewnętrzne warunki działania nie ulegają korzystnym zmianom. Jednym z celów głównych to: "wykształceni , zdrowi, zasobni i bezpieczni mieszkańcy".

3. DIAGNOZA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH GMINY OPATÓWEK

3.1. CHARAKTERYSTYKA GMINY

Gmina Opatówek znajduje się we wschodniej części Wielkopolski wśród malowniczych wzgórz Wysoczyzny Kaliskiej. Jej tereny obejmują częściowo obszary dwóch parków krajobrazu chronionego. Powierzchnia gminy obejmującej 35 miejscowości , w tym 27 wsi sołeckich , zajmuje 104 km², ogółem

10.432 ha. Gmina graniczy z miastem Kalisz, z gminami: Godziesze, Szczytniki, Koźminek, Żelazków, Ceków.

W obrębie administracyjnym gminy Opatówek, wchodzącej w skład województwa wielkopolskiego, znajdują się następujące miejscowości: Borów, Bogumiłów, Zmysłanka, Chełmce, Cienia Druga, Cienia-Folwark, Michałów Pierwszy, Michałów Czwarty, Cienia Pierwsza, Cienia Trzecia, Dębe - Kolonia, Kobierno, Michałów Drugi, Michałów Trzeci, Nędzrzew, Tłokinia Nowa, Opatówek, Józefów, Porwity, Rajsko, Janików, Rożdżały, Frankowizna, Słoneczna, Sierzchów, Szałe, Szulec, Tłokinia Kościelna, Tłokinia Mała, Tłokinia Wielka, Trojanów, Zawady, Warszaw, Modła, Zduny.

Gmina liczy 10.597 mieszkańców, a sam Opatówek 3.785. Gmina położona jest 9 km od Kalisza, siedziby powiatu, posiada dogodne połączenie drogowe i kolejowe - przez środek gminy biegnie droga krajowa nr 42 oraz trasa kolejowa Warszawa -Wrocław.

Z racji przynależności do powiatu kaliskiego uwidaczniają się powiązania gminy z miastem Kalisz, który pełni funkcję silnego ośrodka skupiającego szereg instytucji administracyjnych, publicznych, finansowych, wymiaru sprawiedliwości, zarządzania, kultury, edukacji, służby zdrowia. Związki gminy z miastem Kalisz obejmują stałe dojazdy do pracy a także zaopatrzenie kaliskiego rynku w produkty rolne. Gmina Opatówek oferuje mieszkańcom Kalisza tereny służące do celów letniskowych.

W gminie Opatówek funkcjonują instytucje kultury, które swoją działalnością wykraczają poza granice gminy. Wśród nich wyróżnić należy, jedyne tego typu muzeum w Polsce, Muzeum Historii Przemysłu posiadające jedną z największych w Polsce kolekcję fortepianów i pianin produkowanych przez polskie firmy. Najstarszą działającą na terenie gminy placówką jest Gminna Biblioteka Publiczna im. Braci Gillerów z filiami w Rajsku i Tłokinii Wielkiej, posiadając ok. 42 tys. woluminów (22,5 tys. woluminów Opatówek, 9,6 tys. woluminów Filia Rajsko, 9,9 tys. woluminów Filia Tłokinia Wielka). W roku 1999 powierzono bibliotece prowadzenie zadań biblioteki powiatowej. Ważną instytucją jest Towarzystwo Przyjaciół Opatówka, które we współpracy z biblioteką wydaje miesięcznik o charakterze społeczno-kulturalnym Opatowianin.

Na terenie gminy funkcjonują 3 Szkoły Podstawowe, do których uczęszcza 402 uczniów, 3 Zespoły Szkół utworzone ze szkoły podstawowej i gimnazjum, do których uczęszcza 566 uczniów, 1 Gimnazjum, do którego uczęszcza 284 uczniów, jest 1 Przedszkole obejmujące opieką 125 dzieci oraz działa przy szkołach 5 oddziałów przedszkolnych dla 122 dzieci łącznie. Ponadto od 2010r. na terenie Gminy utworzono 3 Przedszkola dla 61 dzieci w ramach pozyskanych funduszy z EFS (Projekt współfinansowany przez Unię Europejską).

Bardzo ważną rolę w edukacji na poziomie ponadgimnazjalnym pełni Zespół Szkół im. Stanisława Mikołajczyka. Na poziomie wyższym Wydział zamiejscowy Wyższej Szkoły Informatycznej w Łodzi, który kształci studentów w systemie zaocznym na kierunkach informatycznym i pedagogicznym.

Gmina Opatówek to gmina prawie w 100% zwodociągowana (ok. 140 km długości sieci wodociągowej) i wyposażona w bogatą sieć telefoniczną z automatyczną centralą cyfrową. Teren gminy uzbrojony jest w sieć kanalizacji sanitarnej o długości 10 000 mb., sieć kanalizacji deszczowej o długości 1 720 mb. oraz oczyszczalnię ścieków. W gminie występuje również bogata sieć gazociągowa o długości 138 145 mb. i 1000 sztuk przyłączy. Turystyczną i rekreacyjną atrakcją miny jest 154-ro hektarowe jezioro zaporowe w miejscowości Szałe.

Na terenie gminy działa 860 prywatnych podmiotów gospodarczych. Dominują zakłady usługowe i przetwórcze działające na potrzeby rolnictwa. Położenie gminy w bezpośredniej bliskości Kalisza korzystnie wpływa na sprzedaż produktów rolnych. Do wszystkich miejscowości gminy doprowadzona jest sieć energetyczna.

Na terenie gminy działają 2 ośrodki zdrowia posiadające 5 gabinetów lekarskich świadczących pomoc medyczną.

W Opatówku działają także Gminny Ośrodek Kultury i Ochotnicze Straże Pożarne.

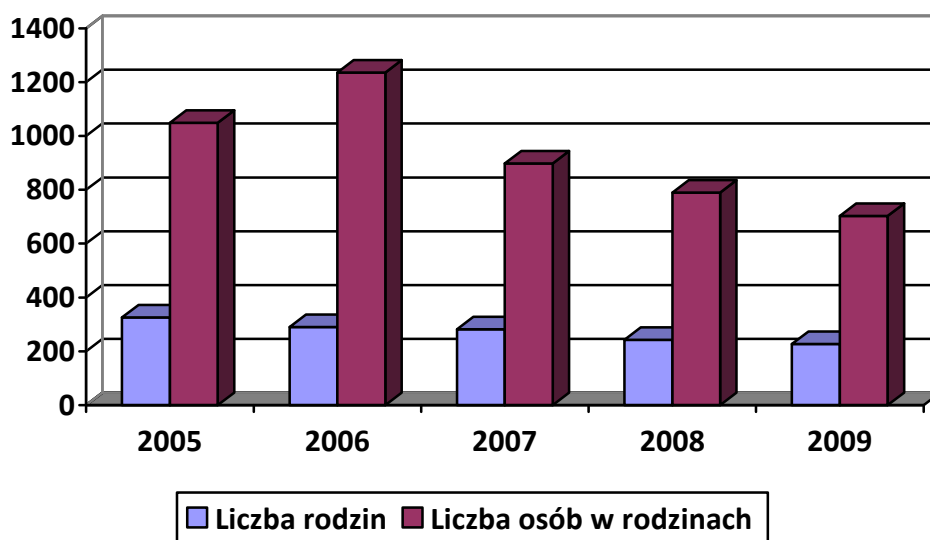
3.2. PROBLEMY SPOŁECZNE W PERSPEKTYWIE OŚRODKA POMOCY SPOŁECZNEJ

Ośrodek Pomocy Społecznej w Opatówku zgodnie z ustawą z dnia 12 marca 2004r. o pomocy społecznej udziela pomocy w formie pieniężnej (zasiłków) i formie rzeczowej.

Rzeczywista liczba rodzin i osób objętych pomocą w latach 2005-2009

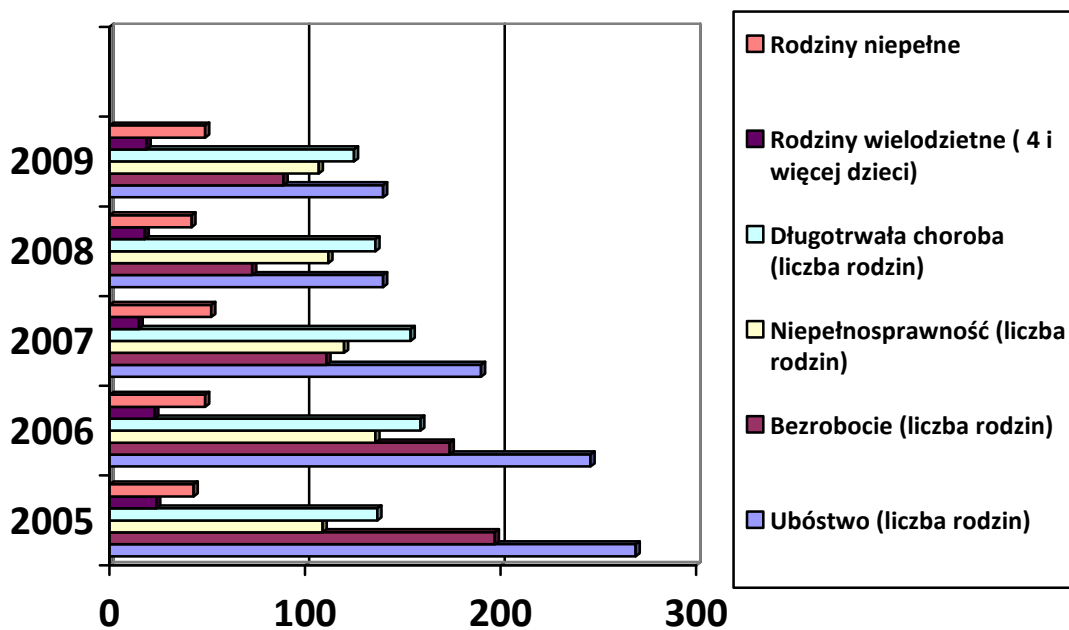
Rok	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach
2005	326	1049
2006	290	1236
2007	282	898
2008	243	790
2009	227	703

Osoby objęte pomocą społeczną w latach 2005-2009

Ilość Osób objętych pomocą społeczną z powodu trudnej sytuacji życiowej

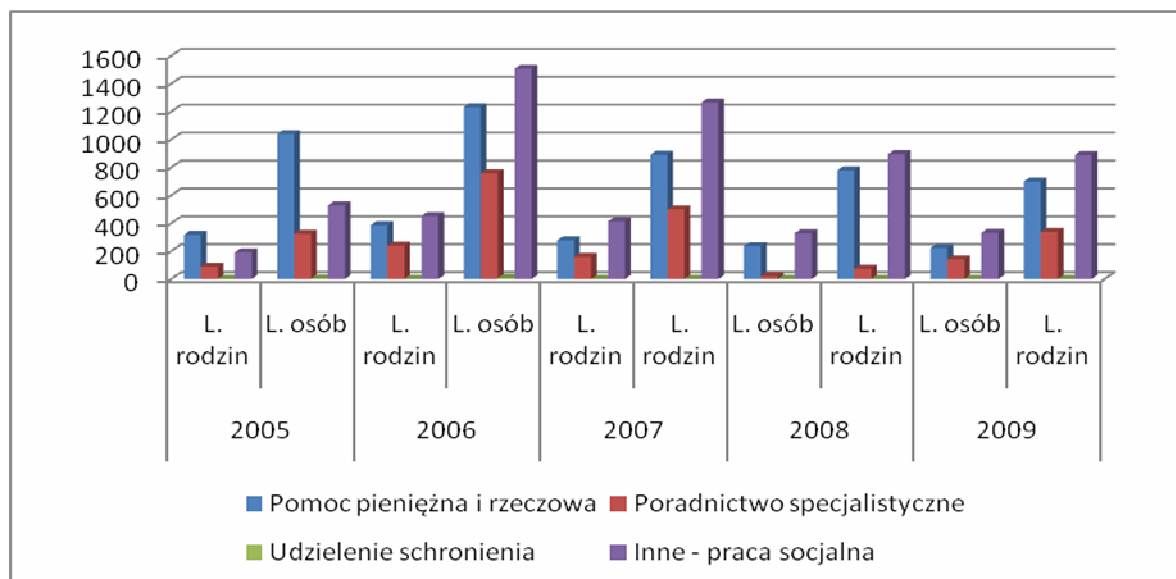
Rok	Ubóstwo (liczba rodzin)	Bezrobocie (liczba rodzin)	Niepełno- sprawność (liczba rodzin)	Długotrwała choroba (liczba rodzin)	Rodziny wielodzietne (4 i więcej dzieci)	Rodziny niepełne
2005	269	197	109	137	24	43
2006	246	174	136	159	23	49
2007	190	111	120	154	15	52
2008	140	73	112	136	18	42
2009	140	89	107	125	19	49

Analizując przyczyny trudnej sytuacji życiowej stwierdza się, że ubóstwo, niepełnosprawność i długotrwała choroba, które dotyczą osoby i rodziny, są najczęstszymi powodami korzystania z pomocy społecznej. Kolejnymi powodami są: bezrobocie, status rodziny niepełnej i wielodzietność.

Typ świadczeń w latach 2005-2009

Typ świadczenia	2005		2006		2007		2008		2009	
	L. rodzin	L. osób	L. rodzin	L. osób	L. rodzin	L. osób	L. rodzin	L. osób	L. rodzin	L. osób
Pomoc pieniężna i rzeczowa	317	1040	386	1232	278	892	236	779	223	699
PORADNICTWO SPECJALISTYCZNE	89	325	239	759	159	500	21	74	142	338
Udzielenie schronienia	1	4	1	7	1	1	1	1	1	1
Inne - praca socjalna	192	529	452	1509	414	1266	329	896	332	890

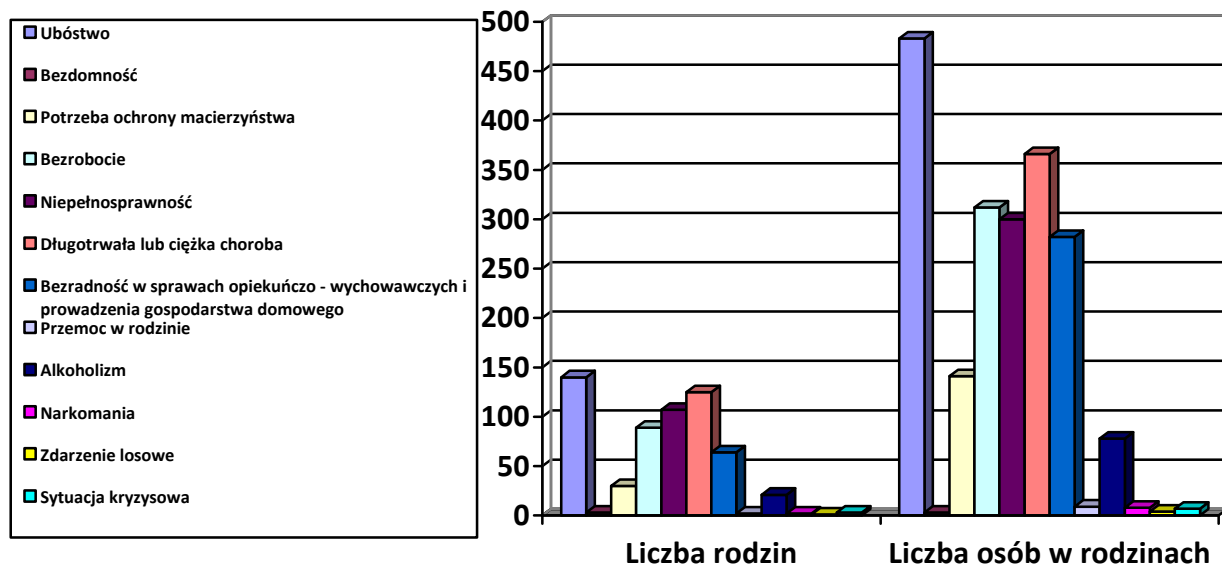

Analiza danych pozwala na określenie preferencyjnych form pomocy: są nimi świadczenia pieniężne. Z pomocy rzeczowej natomiast częściej korzystają rodziny wielodzietne, rodziny w których występuje problem alkoholizmu, osoby samotne.

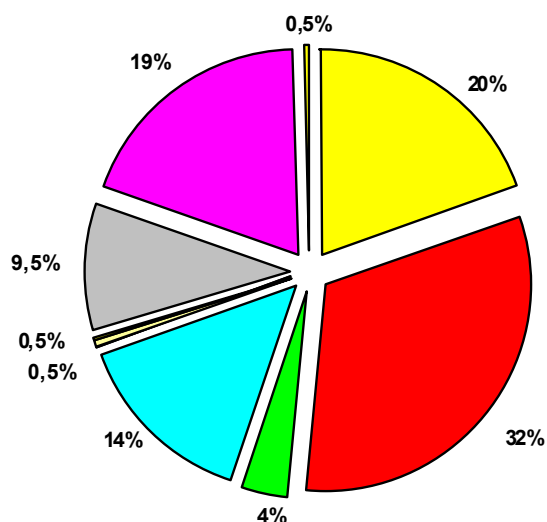
Brak pracy jest zasadniczą przyczyną, w związku, z którą mieszkańcy wnioskuje o pomoc z systemu pomocy społecznej (201 rodzin). Kolejną jest niepełnosprawność (125 rodzin). Istotne trudności funkcjonowania w społeczeństwie wykazują także rodziny niepełne (65 rodzin) i wielodzietne (24 rodziny), dla których bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych także jest wskazaniem do korzystania z pomocy społecznej.

Powody przyznania pomocy w 2009 r.

Powód trudnej sytuacji życiowej	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach
Ubóstwo	140	483
Bezdomność	3	3
Potrzeba ochrony macierzyństwa	30	141
Bezrobocie	89	312
Niepełnosprawność	107	300
Długotrwała lub ciężka choroba	125	366
Bezradność w sprawach opiekuńczo - wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego	64	282
Przemoc w rodzinie	2	9
Alkoholizm	21	78
Narkomania	2	8
Zdarzenie losowe	1	4
Sytuacja kryzysowa	3	7

Powody przyznania pomocy społecznej w roku 2009r.

niepełnosprawność	- 125 rodzin
bezrobocie	- 201 rodzin
alkoholizm	- 24 rodziny
bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych	- 91 rodzin
trudności w przystosowaniu do życia po opuszczeniu zakładu karnego	- 0 rodzin
kłęska żywiołowa	- 0 rodzin
przemoc w rodzinie	- 3 rodziny
bezdomność	- 3 rodziny
potrzeba ochrony macierzyństwa	- 62 rodziny
długotrwała lub ciężka choroba	- 124 rodziny
zdarzenie losowe	- 2 rodziny

Na uwagę zasługuje fakt, iż dysfunkcje, takie jak narkomania i alkoholizm, jedynie w bardzo niewielkim stopniu wpływają na konieczność korzystania z publicznej pomocy.

Powyżej wskazano główne przyczyny udzielanej pomocy. W znacznej mierze warunkujące przyznanie świadczeń z systemu pomocy społecznej stanowi ubóstwo (140 rodzin).

Zestawienie kosztów dożywiania oraz źródło finansowania zakupionych posiłków dla dzieci i młodzieży (w tys. zł)

ROK	Liczba osób korzystających z dożywiania	Liczba wydanych posiłków	Średni koszt jednego posiłku w zł	Źródło finansowania				
				Ogółem koszt	w tym: Dotacja Wojewody	%	w tym: Środki własne	%
2005	181	26.496	2,92	77.423,00	41.212,00	53	36.211,00	47
2006	198	29.143	4,05	118.176,00	66.650,00	56	51.526,00	44
2007	213	31532	3,94	124.413,00	74.648,00	60	49.765,00	40
2008	200	26457	3,93	103.991,00	62.239,00	60	41.752,00	40
2009	171	22057	3,93	86.575,00	51.576,00	60	34.999,00	40

3.3. RYNEK PRACY ORAZ KWESTIA OSÓB BEZROBOTNYCH

Statystyki dotyczące bezrobocia w znacznym stopniu zniekształcają obraz zjawiska ze względu na duży stopień tzw. bezrobocia utajonego oraz powszechności „pracy na czarno”. Bezrobocie powoduje, iż standard życia wielu ludzi stale się obniża i rozszerza się obszar patologii społecznej.

Bezrobotnym zgodnie z definicją ustawową jest osoba pozostająca bez pracy, ale jednocześnie zdolna i gotowa do jej podjęcia w pełnym wymiarze czasu. Bezrobocie, przyczyniając się do zubożenia materialnego, w bezpośredni sposób wpływa na poziom życia rodzin, wywierając negatywne skutki zwłaszcza w postaci:

- dezintegracji rodziny,
- zmniejszenia siły wsparcia emocjonalnego i solidarności pomiędzy członkami rodziny,
- zwiększenia ryzyka zaistnienia patologii życia społecznego.

Długookresowe bezrobocie ma wpływ na ekonomiczną i psychospołeczną sferę życia człowieka bezrobotnego oraz jego rodzinę. Jednym z pierwszych skutków utraty pracy jest obniżenie standardu życia rodziny, także wtedy, gdy otrzymywane są świadczenia kompensujące płacę. Sytuacja materialna osób dotkniętych bezrobociem zależy od ich standardu życia w czasie zatrudnienia, a zwłaszcza od posiadanych dóbr trwałego użytku, oszczędności i długów.

Duże znaczenie ma poziom, od którego zaczyna się proces degradacji ekonomicznej i społecznej. Najbardziej dramatyczną sytuację mają rodziny świadczeniobiorców pomocy społecznej, które od dawna korzystały z systemu wsparcia socjalnego z powodu np. niskich dochodów, wielodzietności, inwalidztwa. Trudności finansowe w takich rodzinach prowadzą do drastycznych ograniczeń wydatków nawet na podstawowe potrzeby bytowe.

Rozmiary i cechy bezrobocia stawiają je w rzędzie najważniejszych i najtrudniejszych do rozwiązania problemów ekonomicznych, politycznych i społecznych. Tym bardziej, że jest to zjawisko nowe, nieznanne dwóm poprzednim pokoleniom Polaków.

Wraz ze zmianą ustrojową w naszym kraju pojawił się nowy klient pomocy społecznej. Do roku 1990 dominowały osoby starsze, schorowane, samotne. Od 1991 roku wzrosła liczba świadczeniobiorców w wieku produkcyjnym, zdrowych, żyjących w rodzinach. Dysfunkcje ludzi starszych zostały zdominowane brakiem pracy i jest to obecnie jedna z głównych przyczyn ubiegania się o świadczenia z pomocy społecznej. Trwały brak pracy jest czynnikiem, który ma decydujący wpływ na zaspokojenie ważnych potrzeb społecznych w różnych sferach życia. Bezpośrednią konsekwencją bezrobocia jest rozszerzanie się zjawisk patologii społecznej, pogłębianie niepewności społecznej, brak poczucia bezpieczeństwa socjalnego jednostki i rodziny. Rodziny bezrobotnych muszą przewyżczać wiele trudności wywołanych spadkiem dochodów i pogorszeniem się sytuacji materialnej. Pojawiają się problemy w zakresie stosunków wewnątrz rodziny. W zależności od spójności rodziny w różnym stopniu zostają naruszone stosunki małżeńskie, stosunki rodzice- dziecko i dzieci - dzieci.

Problem bezrobocia dotyczy nie tylko osoby nim dotkniętej, lecz także całej rodziny. Pogorszenie funkcjonowania rodziny jest proporcjonalne do okresu pozostawania bez pracy, co przejawia się problemami opiekuńczo-wychowawczymi, przemocą, zanikiem autorytetu rodzicielskiego, co może prowadzić do rozpadu rodziny. Pojawia się także groźba przyjmowania przez dzieci negatywnych wzorów osobowych, a w konsekwencji dziedziczenia statusu bezrobotnego.

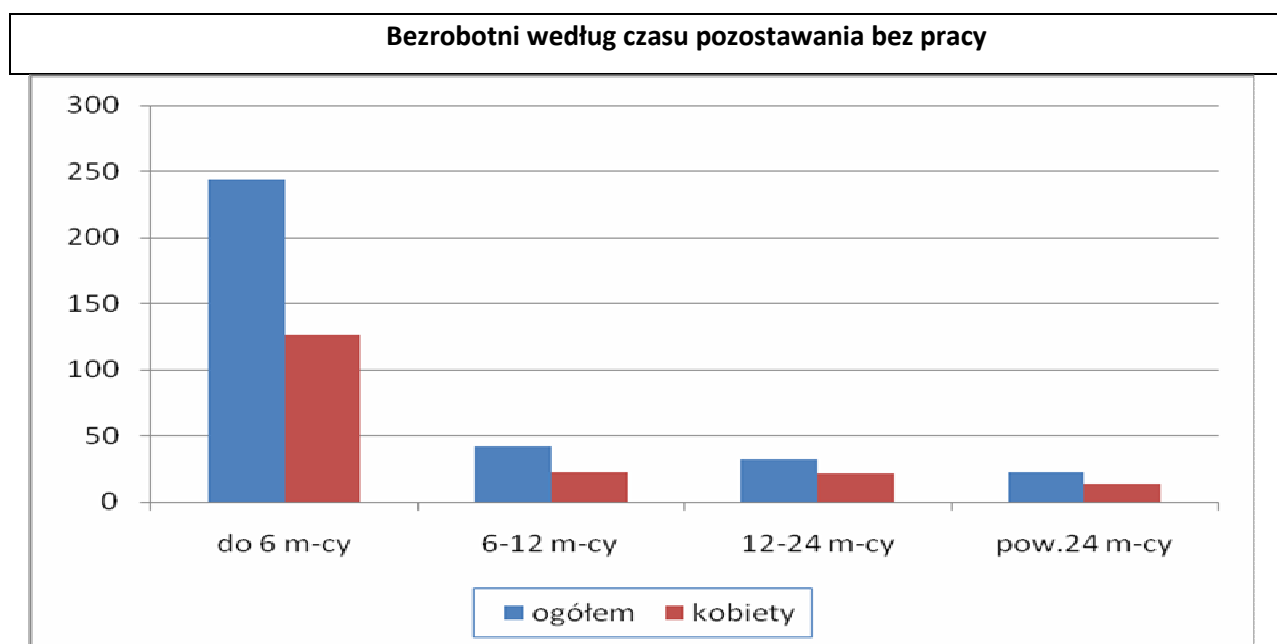
Zwiększanie się grupy bezrobotnych świadczeniobiorców pomocy społecznej łączy się ze wzrostem zadań i wydatków oraz koniecznością dostosowania dotychczasowych form działania do nowych potrzeb. Dominującą formą pomocy są świadczenia pieniężne oraz żywność. Jednak z uwagi na ograniczone środki, pomoc ta staje się relatywnie niska. Podstawowe znaczenie w pomocy w wychodzeniu z bezrobocia ma jednak praca socjalna i przyjmuje ona zróżnicowane formy.

Praca socjalna prowadzona przez pracowników socjalnych to między innymi pomoc w planowaniu nowych koncepcji życia zawodowego, rozbudzanie motywacji do działania ukierunkowanego na zatrudnienie, jak również technika kontaktu, która pozwala na to, by pomoc – jej forma, wysokość i okres świadczenia, uzależniona była od aktywności bezrobotnego i jego rodziny. Niepokojący jest wpływ bezrobocia na zachowania patologiczne. Szczególnie niebezpiecznym zjawiskiem staje się przemoc w rodzinie. Długie pozostawanie bez pracy stymuluje procesy dezintegracji życia rodzinnego. Przymusowa beczynność zawodowa i nieuregulowany tryb życia wywołują zachowania dewiacyjne, skierowane na rodzinę i lokalne środowisko społeczne. Negatywne emocje związane z sytuacją bezrobocia przenoszone są na najbliższych – ofiarami przemocy i złego traktowania są najczęściej kobiety i dzieci. Długotrwałe bezrobocie, z jego negatywnymi konsekwencjami psychospołecznymi, wymaga odpowiednich form oddziaływań.

Na dzień 31 grudnia 2009 roku na terenie gminy Opatówek w rejestrach Powiatowego Urzędu Pracy w Kaliszu figurowało 340 bezrobotnych, w tym 183 kobiety. Przeważająca większość, bo aż 294, co stanowi 86,5 % ogółu bezrobotnych z terenu gminy, nie posiadała prawa do zasiłku.

W ciągu minionego roku 34 bezrobotnych, w tym 17 kobiet, zostało zwolnionych z pracy z przyczyn ekonomicznych. Niepełnosprawni zarejestrowani w PUP stanowią w gminie Opatówek grupę 20 osób, w tym kobiet 11. Wśród tych osób aż 18 nie posiada prawa do zasiłku.

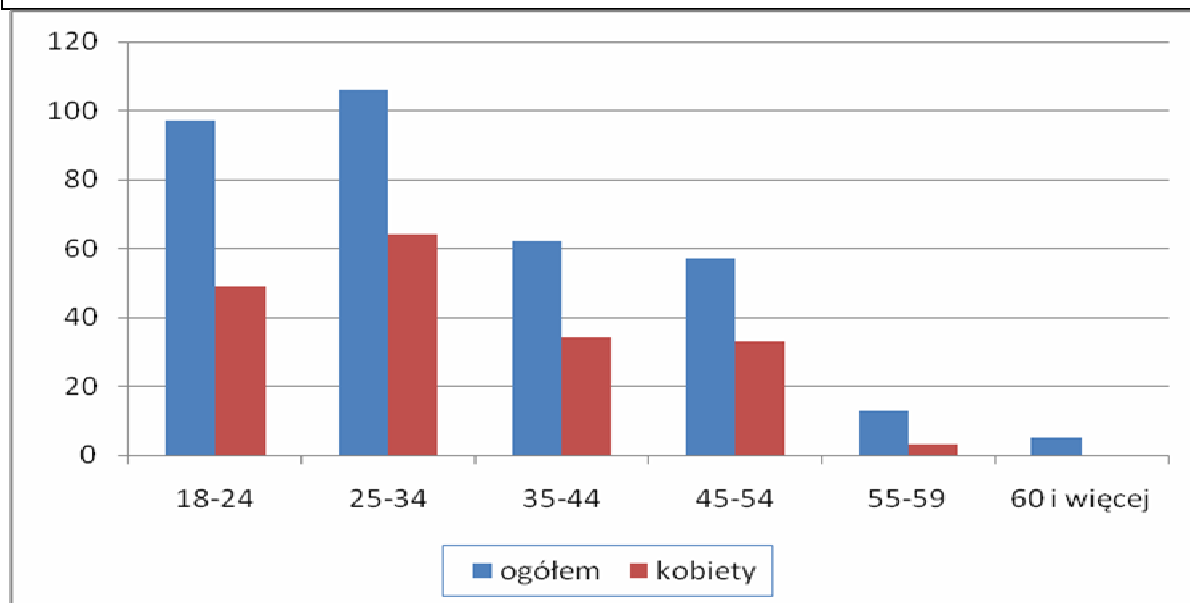
Poniższe zestawienia obrazowo oddają strukturę i specyfikę bezrobocia w gminie Opatówek (stan na 31.12.2009r.).

- bezrobotni wg. czasu pozostawania bez pracy do 6 m-cy - 244 osoby, w tym kobiet 126
- bezrobotni wg. czasu pozostawania bez pracy 6-12 m-cy - 42 osoby, w tym: 22 kobiety
- bezrobotni wg. czasu pozostawania bez pracy 12- 24 m-ce - 32 osoby , w tym 21 kobiet:
- bezrobotni wg. czasu pozostawania bez pracy do pow. 24 m-cy - 22 osoby, w tym: 14 kobiet

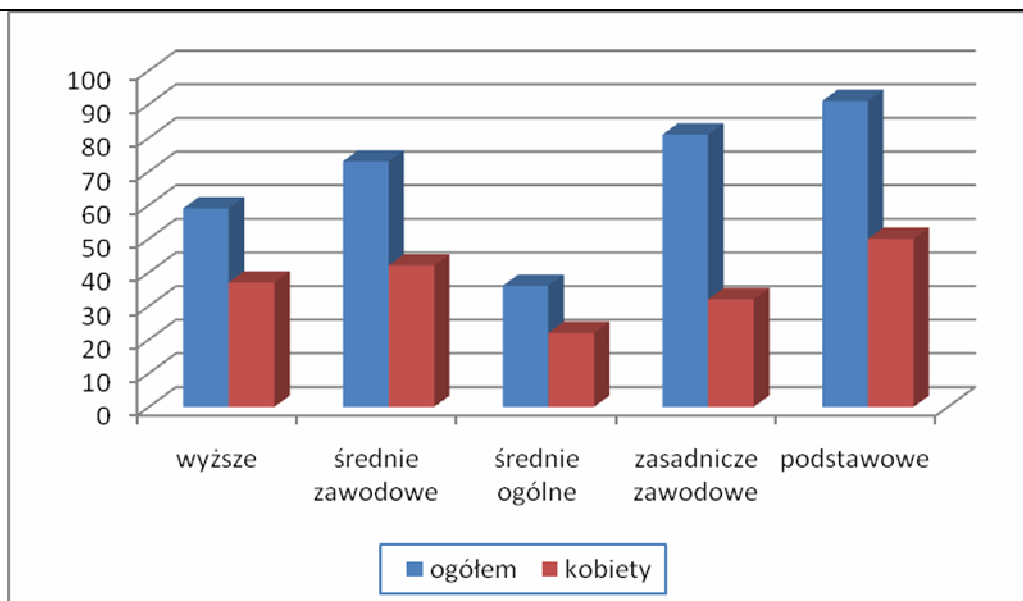
Z analizy wykresu wynika, że najliczniejszą grupę wśród bezrobotnych stanowią bezrobotni pozostający bez pracy do 6 m-cy, ogółem 244 osoby , w tym 126 kobiet.

Bezrobotni według wieku

Analiza danych wskazuje, że liczba bezrobotnych jest odwrotnie proporcjonalna do ich wieku. Im starsza grupa wiekowa, tym mniej w niej bezrobotnych. Najliczniejszą grupę osób pozostających bez pracy stanowią ludzie w wieku od 25 do 34 lat. W rejestrach figuruje ich 106 osób ogółem, w tym 64 kobiety. W przedziale wiekowym od 18 do 24 lat zewidencjonowano 97 bezrobotnych, w tym 49 kobiet, w grupie od 35 do 44 lat – 62 osoby ogółem, w tym 34 kobiety, w grupie od 45 do 54 lat – 57 osób ogółem, w tym 33 kobiety, w grupie od 55 do 59 lat – 13 osób ogółem, w tym 3 kobiety i powyżej 60 lat – tylko 5 osób.

Bezrobotni według wykształcenia

Poziom wykształcenia ma istotny wpływ na sytuację osoby na rynku pracy. Jak wskazuje wykres, najbardziej zasilili szeregi bezrobotnych osoby z najniższym wykształceniem. Najliczniej reprezentowane grupy: z wykształceniem gimnazjalnym i poniżej – 91 osób, w tym 50 kobiet z wykształceniem zasadniczym zawodowym – 81 osób, w tym 32 kobiety. Osoby legitymujące się wykształceniem wyższym, figurujące w rejestrach urzędu pracy – 59, w tym 37 kobiet; osoby z wykształceniem średnim ogólnym – 36, w tym 22 kobiety, a z wykształceniem średnim zawodowym – 73 osoby, w tym 42 kobiety.

Największymi pracodawcami na terenie gminy są : Firma Hellena , Firma VEGEX i Urząd Gminy wraz z podległymi jednostkami organizacyjnymi (szkoły). Funkcjonują również mniejsze przedsiębiorstwa

zatrudniające powyżej 10 osób. Zdecydowana większość stanowią małe firmy rodzinne lub zatrudniające po kilka osób, są one rozmieszczone na terenie całej gminy. Nie występują widoczne ruchy na rynku pracy związane z powstawaniem nowych miejsc pracy.

Problemy rynku pracy:

- mała ilość miejsc pracy dla kobiet
- fizyczny brak miejsc pracy na terenie gminy Opatówek i gminach ościennych
- mała aktywność w samozatrudnianiu i tworzeniu nowych miejsc pracy w obszarze pozarolniczej działalności gospodarczej
- istniejące zjawisko migracji w poszukiwaniu pracy.

W ciągu lat 2005 - 2008 zaobserwować można było systematyczny spadek liczby zarejestrowanych osób bezrobotnych. Tendencja spadkowa widoczna jest zarówno w gminie Opatówek jak w pozostałych gminach powiatu kaliskiego.

Na skutek zmniejszającej się systematycznie liczby osób poszukujących pracy, w szczególności mężczyzn, pojawia się problem braku siły roboczej (brak wykwalifikowanych pracowników).

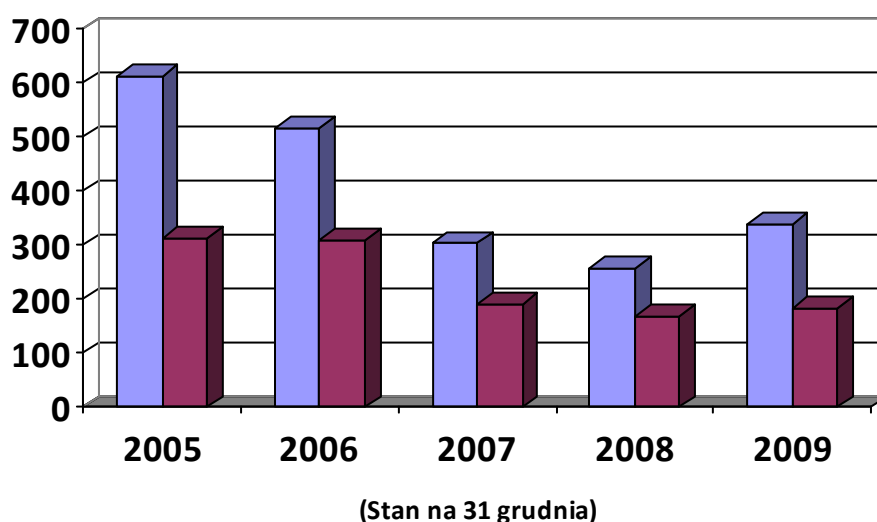
Sytuację na lokalnym rynku pracy komplikuje dodatkowo emigracja osób poszukujących pracy poza granicami kraju.

W 2009r. nastąpił wzrost liczby osób bezrobotnych.

Poziom bezrobocia w Gminie Opatówek w latach 2003-2009 obrazuje tabela poniżej.

Zarejestrowani bezrobotni w latach 2003-2009

Stan na 31 grudnia	Stan bezrobotnych zarejestrowanych Ogółem	w tym: kobiet
2005.	612	314
2006r.	516	310
2007r.	304	191
2008r.	257	170
2009r.	340	183

■ Stan bezrobotnych zarejestrowanych Ogółem ■ w tym: kobiet

3.4. ROZWIĄZYWANIE PROBLEMÓW ALKOHOLOWYCH W GMINIE

Alkoholizm- zespół uzależnienia od alkoholu, choroba alkoholowa, natóg alkoholowy jest to zespół składający się z co najmniej 3, spośród 8 objawów:

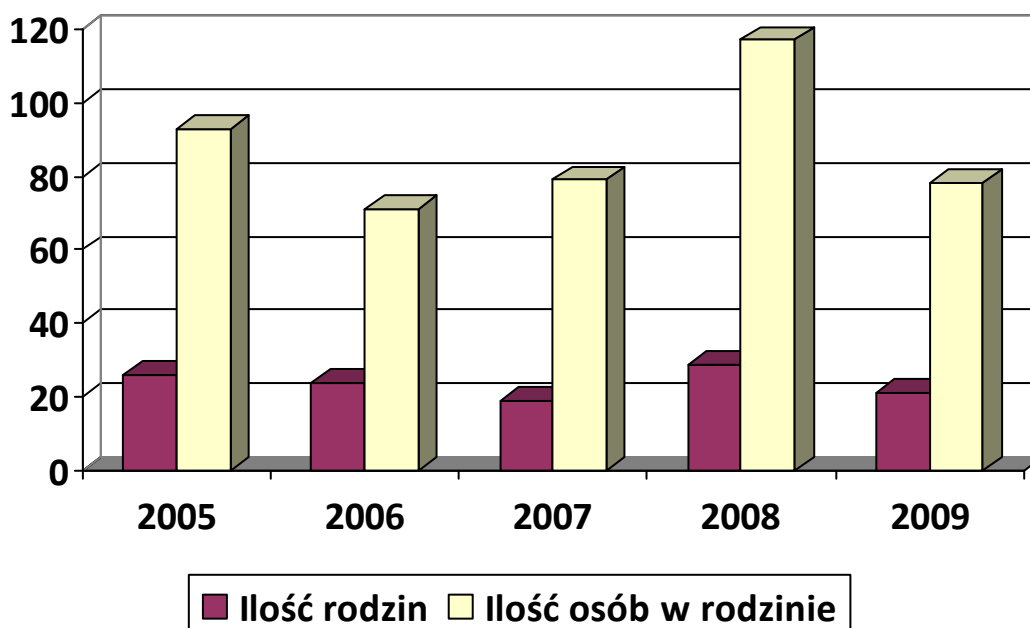
- silna, natrętna potrzeba spożywania alkoholu (głód alkoholu)
  - upośledzenie zdolności kontrolowania picia alkoholu
  - picie alkoholu w celu złagodzenia albo zapobieżenia alkoholowemu zespołowi abstynencyjnemu oraz subiektywne poczucie skuteczności takiego postępowania
  - objawy abstynencyjne (drżenie mięśniowe, nadciśnienie tętnicze, tachcardia, nudności, wymioty, biegunki, bezsenność, rozszerzenie źrenic, wysuszenie śluzówek, wzmożona potliwość, zaburzenia snu, nastrój drażliwy lub obniżony, lęk)
  - zmieniona (najczęściej zwiększona) tolerancja alkoholu (ta sama dawka nie przynosi oczekiwanego efektu) potrzeba spożywania większych dawek alkoholu dla wywołania oczekiwanego efektu
  - zawężenie repertuaru zachowań związanych z piciem alkoholu do jednego- dwóch wzorów
  - postępujące zaniedbywanie alternatywnych do picia przyjemności, zachowań, zainteresowań
  - picie alkoholu mimo oczywistej wiedzy o jego szczególnej szkodliwości dla zdrowia (Habrak)
- Uzależnienie od alkoholu, czyli alkoholizm jest chorobą, która zaczyna się i rozwija podstępnie, bez świadomości zainteresowanej osoby. Polega na niekontrolowanym piciu napojów alkoholowych i może doprowadzić do przedwczesnej śmierci. Objawy tej choroby to przede wszystkim takie zjawiska jak:

- zmiana tolerancji na alkohol
- objawy abstynenckie
- koncentracja życia wokół picia (Mellibruda).

Z problemem nadużywania alkoholu pracownicy socjalni spotykają się od wielu lat, niepokojącym jest jednak fakt wzrastania liczby osób uzależnionych od alkoholu i obniżania wieku pierwszego z nim kontaktu. Problem nadużywania alkoholu przez podopiecznych pomocy społecznej jest bardzo skomplikowany, ponieważ obok alkoholizmu występują zaburzenia komunikacji między członkami rodziny, bieda, bezrobocie, problemy wychowawcze i zdrowotne, inne uzależnienia, wchodzenie w konflikt z prawem. Zjawisku nadużywania alkoholu często towarzyszy zjawisko przemocy fizycznej i psychicznej stosowanej zarówno wobec dorosłych jak i dzieci. W celu usprawnienia pomocy rodzinom, w których występuje przemoc pracownicy socjalni i policja stosują procedurę niebieskich kart.

Osoby uzależnione objęte pomocą Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Opatówku

Rok	2005	2006	2007	2008	2009
Ilość rodzin	26	24	19	29	21
Ilość osób w rodzinie	93	71	79	117	78

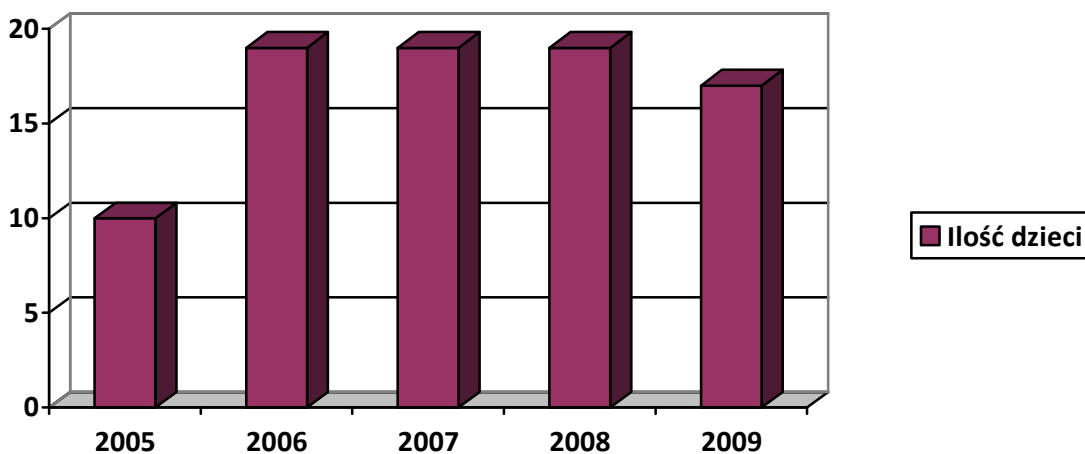

Alkoholizm jednego lub obojga rodziców wpływa destrukcyjnie na prawidłowe funkcjonowanie rodziny- naturalnego środowiska wychowawczego dziecka. Rodzina staje się niewydolna wychowawczo, cechuje je zaburzona struktura wewnętrzna, rozpad pożycia małżeńskiego, częste zmiany partnerów. Rodziny z problemem alkoholowym są często rodzinami ubogimi, nie są w stanie zaspokoić podstawowych potrzeb życiowych dziecka.

Dzieci w tych rodzinach tracą naturalną barierę opiekuńczą jaka cechuje rodzina. Dziecko żyjące w takich warunkach narażone jest na przeżywanie traumatycznych doświadczeń, które powodują zaburzenia jego rozwoju. Zaburzenia te mogą objawiać się zachowaniami agresywnymi, nadpobudliwością, unikaniem bliskich kontaktów z dorosłymi i rówieśnikami, trudnościami w podporządkowaniu się normą społecznie uznawanymi oraz problemami szkolnymi. Trwałym i pozytywnym zmianom w funkcjonowaniu dziecka sprzyja oddziaływanie na jego środowisko życia. Formą pomocy na rzecz dzieci wymagających wsparcia jest Świetlica Środowiskowa "Słoneczko". Praktycznie każdy nauczyciel w swojej pracy spotyka się z dziećmi z rodzin z problemem alkoholowym. Problemy jakich doświadczają te dzieci w domu rodzinnym odbijają się trudnościami w nawiązywaniu zdrowego kontaktu z dorosłymi i rówieśnikami, konfliktowością, nadpobudliwością lub wycofaniem, nieumiejętnością radzenia sobie ze stresem co w konsekwencji odbija się na wynikach w nauce. Dzieci te są nieufne i niechętnie zwracają się o pomoc, jednocześnie na swój sposób zabiegają o nią, o uwagę i zainteresowanie otoczenia. Pomocą takim właśnie dzieciom służy Świetlica Środowiskowa "Słoneczko", która jest prowadzona przez Ośrodek Pomocy Społecznej. Zadaniem Świetlicy jest przede wszystkim fachowa pomoc i opieka pozalekcyjna dla dzieci z rodzin alkoholowych, z rodzin u których występują problemy wychowawcze.

Liczba dzieci objęta pomocą Świetlicy Środowiskowej "Słoneczko" w latach 2005- 2009

Rok	2005	2006	2007	2008	2009
Liczba dzieci	10	19	19	19	17

Praca z osobami uzależnionymi i członkami ich rodzin jest bardzo trudna i długotrwała. Jest ona złożona i wymaga wsparcia i kontroli wielu osób, instytucji: poradni leczenia uzależnień, sądu rejonowego, kuratorów, pracowników socjalnych, psychologa, pedagoga, prawnika oraz pracowników leczenia odwykowego.

Gmina Opatówek liczy 10559 mieszkańców. Odnosząc dane statystyczne dotyczące problemów alkoholowych naszej gminy w porównaniu do skali krajowej stwierdzić należy że:

- uzależnionych od alkoholu jest około 200 osób - 2 % mieszkańców gminy
- osób dorosłych żyjących w otoczeniu alkoholika jest około 4% tj. 414 osób
- dzieci wychowujących się w rodzinach alkoholików jest również około 4% populacji tj. 414 osób
- pijących szkodliwie, nie uzależnionych od alkoholu jest około 5-7% społeczeństwa gminy tj. od 500-700 osób.

- około 2/3 osób dorosłych (głównie współmałżonków) oraz 2/3 dzieci żyjących w rodzinach z problemem alkoholowych to ofiary przemocy fizycznej i psychicznej.

W 2009 roku Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Opatówku przeprowadziła rozmowy z 16 członkami rodzin osób z problemem alkoholowym. W stosunku do 6 osób Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych podjęła czynności zmierzające do orzeczenia o zastosowaniu wobec osoby uzależnionej od alkoholu obowiązku poddania się leczeniu w zakładzie leczenia odwykowego. Wystąpiono z 1 wnioskiem do Sądu o zobowiązanie do podjęcia leczenia odwykowego.

Przez Zespół Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Opatówku dokonujący kontroli przestrzegania zasad i warunków korzystania z zezwolenia dokonano w 2009r. kontroli 53 punktów sprzedaży napojów alkoholowych.

W 2010 roku Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Opatówku przeprowadziła rozmowy z 40 członkami rodzin osób z problemem alkoholowym. W stosunku do 5 osób Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych podjęła czynności zmierzające do orzeczenia o zastosowaniu wobec osoby uzależnionej od alkoholu obowiązku poddania się leczeniu w zakładzie leczenia odwykowego. Wystąpiono z 3 wnioskami do Sądu o zobowiązanie do podjęcia leczenia odwykowego.

Przez Zespół Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Opatówku dokonujący kontroli przestrzegania zasad i warunków korzystania z zezwolenia dokonano w 2010r. kontroli 49 punktów sprzedaży napojów alkoholowych.

Wielkość środków przeznaczonych na profilaktykę i rozwiązywanie problemów alkoholowych w gminie jest znacząca i w latach 2005 - 2009 wyniosła :

- 2005r. - 130.000,00 zł
- 2006r. - 105.080,00 zł
- 2007r. - 113.000,00 zł
- 2008r - 117.000,00 zł
- 2009r. - 116.319,00 zł

Problemy alkoholowe na terenie gminy są rozwiązywane w ramach uchwalanego corocznie Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, stanowiącego załącznik do niniejszej Strategii.

3.5. KWESTIA PRZESTĘPCZOŚCI

Przestępczość jest jednym z tych zjawisk społecznych, które odciskają dotkliwie piętno na funkcjonowaniu lokalnych społeczności. Jest to margines życia społecznego, ale intensywność zdarzeń

oraz częstotliwość z jaką występują mogą mieć wpływ na formowanie się postaw i zachowań ludzi tworzących tę społeczność.

Z danych Posterunku Policji w Opatówku- który jest jednostką bezpośrednio podległą Komendzie Miejskiej Policji w Kaliszu wynika, że w okresie 01.01.2009r. - 15.01.2010r. przeprowadził postępowanie przygotowawcze i czynności operacyjno- wykrywcze w następujących kategoriach: rozbój, kradzież rozbójnicza, kradzież z włamaniem, kradzież cudzej rzeczy, przywłaszczenie mienia, uszkodzenie mienia, oszustwo o charakterze gospodarczym, bójka i pobicie, uszkodzenie ciała, groźby karalne, psychiczne i fizyczne znęcanie się nad rodziną, uchylanie się od obowiązku alimentacyjnego, przestępstwa drogowe, przestępstwa z Ustawy o narkomanii, przestępstwa z Ustawy o ochronie zwierząt.

Policjanci przeprowadzili w 2009r. ogółem 209 postępowań przygotowawczych w stosunku do 217 wszczętych w 2008r. , 224 postępowania przygotowawcze zakończono w stosunku do 216 zakończonych w 2008r., 414 przestępstw stwierdzonych w stosunku do 272 stwierdzonych w 2008r. Osiągnięto wykrywalność ogólną przestępstw 90,8% w stosunku do 73,3% osiągniętych w 2008r., osiągnięto 51,3% wykrywalności w tzw. siedmiu kategoriach najbardziej uciążliwych dla społeczeństwa przestępstw (tj. przestępstwa rozbójnicze, włamania, kradzieże, kradzieże samochodów, bójki i pobicia, uszkodzenia ciała, uszkodzenia mienia) w stosunku do 28,1% wykrywalności tych przestępstw w 2008r.

Ponadto odnotowano w 2009 roku 11 wypadków drogowych i 117 kolizji drogowych, w których 2 osoby zginęły a 17 osób zostało rannych w stosunku do 12 wypadków i 116 kolizji w roku 2008, w których zginęły 2 osoby a 17 osób zostało rannych, co oznacza, że zagrożenie zdarzeniami drogowymi nadal utrzymuje się na podobnym poziomie. Najczęstszą przyczyną zdarzeń drogowych jest nadmierna prędkość kierujących pojazdami, nieudzielanie pierwszeństwa przejazdu, nieprawidłowe wyprzedzanie a najbardziej zagrożonym miejscem jest droga krajowa nr 12. W omawianym okresie czasu zanotowano spadek przestępstw kryminalnych i innych na terenie działania PP Opatówek. Ponadto policjanci PP Opatówek nałożyli 240 mandatów karnych. Sporządzili 44 wnioski o ukaranie do Sądu Rejonowego w Kaliszu. Podjęto i przeprowadzono ponad 200 interwencji domowych i innych zgłoszonych przez mieszkańców gminy Opatówek.

W dniu 15.01.2010r. na podstawie Rozkazu Organizacyjnego nr 11)2009 Komendanta Miejskiego Policji w Kaliszu utworzony został Komisariat Policji w Opatówku, w którego skład wchodzi gminy: Opatówek, Godziesze Wielkie, Brzeziny.

W okresie od 15.01.2010r. do 30.06.2010r. Komisariat Policji w Opatówku wszczął i przeprowadził: 76 postępowań przygotowawczych, 24 czynności sprawdzające. Osiągnięto wykrywalność ogólną przestępstw 89,2% w stosunku do 90,8% osiągniętych w 2009 roku, osiągnięto 54,9% wykrywalności w tzw. siedmiu kategoriach najbardziej uciążliwych dla społeczeństwa przestępstw (tj. przestępstwa rozbójnicze, włamania, kradzieże, kradzieże samochodów, bójki i pobicia, uszkodzenia ciała, uszkodzenia mienia). Ponadto odnotowano 4 wypadki drogowe w stosunku do 11 w roku ubiegłym i 52 kolizje drogowe, w których 6 osób zostało rannych co oznacza, że zagrożenie zdarzeniami drogowymi nadal utrzymuje się na podobnym poziomie. Najczęstszą przyczyną zdarzeń drogowych jest nadmierna prędkość kierujących pojazdami, nieudzielanie pierwszeństwa przejazdu, nieprawidłowe wyprzedzanie. W okresie tym zanotowano wzrost przestępstw kryminalnych przeciwko mieniu, włamania do obiektów, samochodów i kradzieże mienia z posesji. Policjanci z KP Opatówek nałożyli 182 mandatów karnych, sporządzili 33 wnioski o ukaranie do Sądu Rejonowego w Kaliszu. Podjęto i przeprowadzono ponad 100 interwencji domowych i innych zgłoszonych przez mieszkańców gminy Opatówek.

3.6. IDENTYFIKACJA NAJWAŻNIEJSZYCH PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH NA TERENIE GMINY

Identyfikacja problemów społecznych jest jednym z najważniejszych elementów każdego postępowania diagnostycznego mającego określić podstawowe problemy i ewentualne kierunki ich rozwiązywania. Podstawowym narzędziem badawczym, za pomocą którego identyfikowano problemy społeczne gminy Opatówek, była ankieta rozesłana do osób mających wpływ na kształt lokalnej polityki społecznej, m.in. radnych oraz osób reprezentujących wybrane instytucje lokalne, m.in. parafie rzymsko-katolickie, policja, szkoły, ośrodki zdrowia, instytucje kulturalne .

Z nadesłanych odpowiedzi, choć było ich niewiele, wyłania się obraz najistotniejszych kwestii dotyczących lokalną społeczność. Respondenci zapytani o najważniejsze problemy gminy wskazywali przede wszystkim na trudną sytuację materialną rodzin -ubóstwo. Problem ten z silną intensywnością dotyka mieszkańców i w niedalekiej przyszłości może być jeszcze bardziej odczuwalny. Zaznaczono również problem pokoleniowego uzależnienia się od pomocy społecznej. Kolejnym problem mającym

wpływ na lokalną społeczność to kwestie związane z ekonomicznym potencjałem lokalnej gospodarki, np. niskie wynagrodzenie za prace i bezrobocie ludzi młodych, brak nowych zakładów pracy, nowych inwestorów. Następnym ważnym problemem mającym wpływ na lokalną społeczność jest alkoholizm, który ze względu na intensywność był charakteryzowany jako średni i silny, z perspektywą narastania problemu w przyszłości. Obok alkoholizmu respondenci wskazywali na przemoc (fizyczną i psychiczną) i przemoc domową jako problem, który w sposób średni i silny dotyka rodziny, powodując niejednokrotnie ich rozpad. Wskazano również jako problem społeczny nikotynizm. Na kolejnych pozycjach wskazywano dysfunkcjonalność rodzin, bezradność w sprawach wychowawczych, brak świadomości rodziców o problemach uzależnień ich dzieci, narkomanię, uzależnienie od używek seksualizm wśród nieletnich i brak zainteresowania ze strony rodziców, jak dzieci spędzają czas. Zwrócono uwagę na konieczność pedagogizacji rodzin, konieczność tworzenia zespołów interdyscyplinarnych i edukację społeczeństwa w zakresie uzależnień. Jako bardzo ważny problem wskazano agresję wśród rówieśników. Zaznaczono również brak dostępu do specjalistycznej pomocy dla uczniów w ich miejscu zamieszkania. Dostrzegano braki w zasobach infrastruktury społecznej, np. brak mieszkań komunalnych dla rodzin znajdujących się w trudnej sytuacji materialnej, brak mieszkań socjalnych. Jako jeden z ważnych problemów na terenie gminy wskazano dewastację mienia, wandalizm dzieci i młodzieży. Brak jakichkolwiek wizji przyszłości środowiska wsi, brak inicjatyw ze strony mieszkańców i samorządowców, z czego wynika bezrobocie. Wskazywano na rozszerzenie działalności sportowo - rekreacyjnej z młodzieżą.

Respondenci ankiety wypowiadali się następnie w kwestii osób, których w najpoważniejszym stopniu dotyczą lokalne problemy społeczne. Wskazano po pierwsze na dzieci z rodzin niepełnych, na rodziny wielodzietne, a na kolejnych miejscach wskazywano osoby starsze i niepełnosprawne, samotne matki, młodzież.

Odpowiadając na kolejne pytanie, respondenci mieli wskazać, kto może przyczynić się do rozwiązania lokalnych problemów. Zwrócili uwagę na wiodącą rolę Ośrodka Pomocy Społecznej, ale zauważyli pozytywne oddziaływanie osób ze środowiska Anonimowych Alkoholików w rozwiązywaniu problemów alkoholowych na terenie gminy, Gminnej Komisji Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Gminnej Komisji Mieszkaniowej, Wójta Gminy a także Szkoły, Świetlicy Środowiskowej, Policji, Powiatowego Urzędu Pracy, Kościoła, organizacji pozarządowych: takich jak, PKPS, PCK, Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie, Poradni Psychologiczno - Pedagogicznych czy wreszcie ośrodka zdrowia, wolontariatu i prywatnych właścicieli firm działających na terenie Gminy.

Ankietowani wskazywali również problemy, na których powinna skupić się lokalna strategia integracji i rozwiązywania problemów społecznych. Wybierali kwestie z zamkniętego katalogu. Wynik prezentujemy w tabeli.

Problem społeczny występujący na terenie gminy	Wskazania respondentów (skala 1-5, 1 najważniejszy)
Pomoc dzieciom z rodzin najuboższych	4,1,2,1,1,1,2,2,1,1,1,4,1,3,1,1,
Pomoc osobom niepełnosprawnym	2,3,3,3,2,3,4,4,5,3,
Pomoc samotnym matkom	4,4,5,1,2,
Pomoc bezrobotnym	2,4,3,5,3,2,
Sprzęt i pieniądze dla szpitali na przeprowadzenie kosztownych operacji	2,4,2,
Pomoc uzależnionym od alkoholu- leczenie alkoholików	4,3,1,4,4,5,4,5,4,
Pomoc dzieciom chorym i upośledzonym	1,1,5,1,5,2,1,2,2,2,
Pomoc osobom nie radzącym sobie z opieką i wychowywaniem dzieci, zwłaszcza w rodzinach niepełnych i wielodzietnych	5,3,5,2,5,4,3,3,2,3,3,1,5,3,

Pomoc dla ludzi starych, samotnych	3,2,2,2,
Pomoc osobom dotkniętym skutkami powodzi lub innymi klęskami żywiołowymi	2,1,4,5,1,4,
Pomoc bezdomnym	0
Leczenie narkomanów	5,4,5,5,5,
Pomoc Polakom powracającym do Ojczyzny z krajów dawnego Związku Radzieckiego	5,
Pomoc uchodźcom	0
Pomoc dzieciom z domów dziecka	3,4,5,

Kwestie wskazywano w kolejności od 1 do 5, przy czym 1 oznacza kwestię najważniejszą. Z zestawienia wynika, że respondenci zwracają największą uwagę na sytuację dzieci z rodzin najuboższych, Pomoc osobom nie radzącym sobie z opieką i wychowywaniem dzieci, zwłaszcza w rodzinach niepełnych i wielodzietnych, kwestie osób niepełnosprawnych, kwestie bezrobocia i osób uzależnionych od alkoholu oraz sytuację ludzi starych, matek samotnych i rodzin wielodzietnych. Należy dodać, że w prezentowanym zestawieniu respondenci nie dostrzegają problemu bezdomności i pomocy uchodźcom na terenie gminy Opatówek.

Problemy społeczne w Gminie Opatówek:

1. Niedostateczna integracja społeczeństwa - społeczeństwo integruje się okazjonalnie, niesystematyczna aktywność społeczna
2. Niedostateczna baza lokalowa
3. Ograniczony dostęp do specjalistów: medycznych, prawnych itp. w miejscu zamieszkania
4. Niedostateczna ilość miejsc pracy dla kobiet
5. Pogłębiające się problemy alkoholizmu, narkomanii, oraz agresji i przemocy
6. Bariery w uzyskaniu dodatkowych kwalifikacji
7. Mała aktywność dzieci i młodzieży w współorganizowaniu czasu wolnego
8. Niedostateczna ilość zorganizowanych zajęć pozalekcyjnych, różnych form zorganizowanego czasu wolnego dla: dzieci, młodzieży, osób starszych i rodzin.
9. Niewystarczające zapewnienie bezpieczeństwa ze strony służb porządkowych.

4. ANALIZA SWOT

Bardzo użyteczną metodą przy określaniu priorytetów rozwojowych jest coraz powszechniej stosowana w pracach nad strategią analiza SWOT, oceniająca zarówno wewnętrzne, jak i zewnętrzne czynniki wpływające na działania związane z programowaniem strategicznym strategii.

Wnikliwe opracowanie SWOT jest istotnym etapem procesu planowania strategicznego. Przy właściwym opracowaniu stanowi punkt wyjściowy dla określania celów strategicznych oraz projektów socjalnych. Dodać należy, że w analizie SWOT odniesiono się wyłącznie do kwestii społecznych, szeroki SWOT dla całej gminy został zrealizowany w 1999 r. przy okazji opracowywania Strategii Rozwoju Gminy Opatówek.

Analiza SWOT została przygotowana w ramach warsztatu przeprowadzonego przez superwizora zewnętrznego w Ośrodku Pomocy Społecznej w Opatówku. Przedstawione poniżej czynniki obejmują:

- **siły** – wewnętrzne uwarunkowania o pozytywnym wpływie na sytuację społeczną,
- **słabości** – wewnętrzne uwarunkowania o negatywnym wpływie na sytuację społeczną,
- **szanse** – zewnętrzne uwarunkowania o pozytywnym wpływie na realizację celów,
- **zagrożenia** – zewnętrzne uwarunkowania o negatywnym wpływie na realizację celów.

Wynik tych prac obrazują prezentowane zestawienia.

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none"> • Istnienie funduszy na profilaktykę i rozwiązywanie problemów alkoholowych. • Poprawne funkcjonowanie programu alkoholowego i sieci placówek wsparcia. • Profesjonalna kadra służąca rozwiązywaniu problemów społecznych. • Szeroka oferta spędzania wolnego czasu dla dzieci i młodzieży – powstają nowe obiekty sportowe. • Dobra dostępność do domów pomocy społecznej. • Skuteczne funkcjonowanie usług opiekuńczych – sąsiedzkich. • Istniejąca współpraca z podmiotami zewnętrznymi w zakresie rozwiązywania kwestii bezdomności. • Pozytywna współpraca Ośrodka Pomocy Społecznej z innymi podmiotami pomocy społecznej w zakresie pojawiających się problemów społecznych. • Systematyczny rozwój gminnej infrastruktury mogący być zachętą dla potencjalnych inwestorów tworzących miejsca pracy. • Właściwe rozpoznanie potrzeb środowiska przez pracowników socjalnych. • Dostępność specjalistów, w tym zatrudnianych przez GOPS Opatówek • Bogate dziedzictwo kulturowe: kościoły, Muzeum Historii Przemysłu, zespół pałacowo- parkowy itp • wysoki poziom edukacji dzieci i młodzieży ze strony samorządu poprzez zatrudnianie wysoko wykwalifikowanej kadry nauczycielskiej • rozwinięta działalność kulturalna: Biblioteka, GOK , Zespoły Folklorystyczne • Duża odpowiedzialność samorządu lokalnego za sprawy przyszłego rozwoju gminy, pojawiającą się dążeniem do wdrożenia zintegrowanego systemu zarządzania gminą w oparciu o system wieloletniego planowania rozwoju • zapewnienie minimum żywieniowego przez Gminę poprzez dożywianie dzieci w szkołach 	<ul style="list-style-type: none"> • Mała ilość organizacji pozarządowych na terenie gminy mogących realizować zadania z zakresu pomocy społecznej. • Brak wystarczającej liczby ofert pracy dla osób bezrobotnych. • Dziedziczenie bezrobocia i bezrobocie ukryte, nierejestrowane. • Funkcjonowanie zjawiska nielegalnego zatrudnienia. • Brak dostatecznej bazy rehabilitacyjnej dla osób niepełnosprawnych. • Wzrosty liczby osób samotnych w podeszłym wieku. • Brak potencjalnych inwestorów mogących zatrudnić bezrobotnych • Niedostateczna ilość miejsc pracy dla kobiet • Niewystarczające zapewnienie bezpieczeństwa ze strony służb porządkowych • Pogłębiające się problemy alkoholizmu, narkomanii, oraz agresji i przemocy • Niedostateczna baza lokalowa

SZANSE	ZAGROŻENIA
<ul style="list-style-type: none"> • Stabilny dostęp do środków finansowych. • Wzrasta znaczenie organizacji pozarządowych w społeczeństwie. • W szkołach realizowane są programy profilaktyczne. • System pomocy społecznej dąży w kierunku standaryzacji. • Bliskość dużego ośrodka miejskiego, jakim jest Kalisz. • Wydłuża się średnia długość życia. • Zwiększenie poziomu wykształcenia w społeczeństwie. • Programy celowe finansowane z systemu Unii Europejskiej. 	<ul style="list-style-type: none"> • Ograniczona ilość środków finansowych w systemie. • Częste zmiany w systemie prawnym. • Zmiana systemu finansowania systemu pomocy społecznej. • Niskie dochody z systemu rent i emerytur. • Niekorzystne wskaźniki demograficzne (zwiększa się liczba osób w podeszłym wieku). • Brak dostatecznej ilości narzędzi w systemie zatrudnienia dla pokonywania

<ul style="list-style-type: none"> • Integracja europejska - przystąpienie Polski do UE (fundusze strukturalne, wymiana doświadczeń, nawiązanie szerszych kontaktów z instytucjami pomocy społecznej z UE,) • przychylność i zrozumienie władz lokalnych dla spraw społecznych • możliwość pozyskania funduszy ze źródeł krajowych i zagranicznych na realizację działań • rozwój wolontariatu • dobre kontakty z mediami • coraz szersza edukacja w kierunku tolerancji • sponsoring 	<p>zjawiska bezrobocia.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Odpływ ze wsi młodego pokolenia. • Zniechęcenie społeczne do sytemu publiczno-prawnego • napięcia społeczne • dysproporcje w dochodach obywateli • wzrost problemów społecznych • wzrost liczby osób z zaburzeniami • brak tolerancji, znieczulica społeczna, dyskryminacja • roszczeniowa postawa odbiorców usług • niska mobilność, brak elastyczności podopiecznych w stosunku do zmieniającego się otoczenia
---	--

5. ZASOBY UMOŻLIWIAJĄCE ROZWIĄZYWANIE PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH

Zasobami umożliwiającymi rozwiązywanie problemów społecznych określamy instytucje znajdujące się na terenie gminy niezależnie od podmiotu prowadzącego, a działające w obszarze polityki społecznej i rozwiązujące dane problemy. Są to zarówno jednostki samorządowe, jak i niepubliczne, np. organizacje pozarządowe.

Partnerstwo między służbami publicznymi a organizacjami społecznymi, kościołem, stowarzyszeniami i fundacjami staje się podstawą gospodarowania w sferze usług społecznych i rozwiązywania lokalnych problemów społecznych. Formy partnerstwa mogą być różne ale zawsze ich konsekwencją są nowe więzi społeczne, dążenie do wspólnego dobra oraz kształtowanie wspólnoty samorządowej.

Priorytetowym zadaniem gminy jest służyć mieszkańcom w sposób najskuteczniejszy w ramach posiadanych środków. Działalność organizacji pozarządowych jest przejawem aktywności różnych środowisk społeczności lokalnej. Dlatego też prowadzenie aktywnej współpracy władz gmin z organizacjami pozarządowymi i innymi podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego przynosi wiele korzyści.

5.1. INSTYTUCJE SAMORZĄDOWE

5.1.1. Ośrodek Pomocy Społecznej w Opatówku.

Jednostka organizacyjna i budżetowa podporządkowana Radzie Gminy Opatówek realizująca zadania pomocy społecznej na terenie gminy.

Zatrudnia wykwalifikowaną kadrę pracowników socjalnych. Jednostka realizuje zadania wynikające z ustawy o pomocy społecznej, m.in. koordynuje rozwiązywanie problemów społecznych w gminie oraz realizuje zadania wynikające z ustawy o świadczeniach rodzinnych ,zadania wynikające z ustawy o dodatkach mieszkaniowych , prowadzenie postępowań wobec dłużników alimentacyjnych oraz prowadzenie postępowania w sprawie świadczeń z funduszu alimentacyjnego, prowadzenie spraw profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych, prowadzenie Świetlicy Środowiskowej "Słoneczko".

5.1.2. Świetlica Środowiskowa " Słoneczko" w Opatówku.

Powołana Uchwałą Rady Gminy Opatówek. Jest placówką opiekuńczo- wychowawczą o charakterze profilaktycznym mającą celu zapobieganie niedostosowaniu i sieroctwu społecznemu dzieci i młodzieży oraz zapewnienie pomocy rodzicom mającym poważne trudności w sprawowaniu opieki i wychowaniu dzieci. Świetlica podejmuje równoległą pracę z dzieckiem i rodziną, prowadzi działalność środowiskową na rzecz dziecka i rodziny .

Świetlicę utworzono dla dzieci uczęszczających do szkoły podstawowej w wieku 6-13 lat., z rodzin z problemem alkoholowym, z utrudnioną socjalizacją, z zaburzeniami zachowania , mających trudności w nauce, wychowujące się w trudnych warunkach materialnych i wychowawczych. Prowadzona od 2004r. przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej. Organizuje zajęcia profilaktyczno-terapeutyczne, relaksujące, konsultacyjno-informujące . W zajęciach uczestniczy 14 wychowanków.

5.1.5. Szkolny Klub Europejczyka "OPATUS"

Działa w Gimnazjum w Opatówku . Stwarza i propaguje szanse aktywnego działania młodzieży

w ramach zajęć pozalekcyjnych w zakresie poznawania wiedzy o Unii Europejskiej, krajach Unii Europejskiej, roli Polski w Europie - 30 uczestników.

5.2. ORGANIZACJE POZARZĄDOWE

Współpraca gminy z organizacjami pozarządowymi polega głównie na dofinansowywaniu ich działalności statutowej, a dotyczy to w szczególności: jednostek OSP.

Na terenie Gminy Opatówek działa 15 jednostek Ochotniczych Straży Pożarnych, w tym 2 włączone do Krajowego Systemu Ratownictwa Gaśniczego.

Przy Ochotniczych Strażach Pożarnych działają 4 orkiestry dęte, które prowadzą naukę gry na instrumentach dętych oraz szeroką działalność kulturalną. Stanowią integralną część poszczególnych Ochotniczych Straży Pożarnych działających w tych miejscowościach. Orkiestry zajmują bardzo ważne miejsce w działalności kulturalno- oświatowej Gminy. Ich wkład jest bardzo duży i historycznie związany z ważnymi wydarzeniami gminy i okolic, a także ze świętami kościelnymi i rocznicami państwowymi.

5.2.1. Ochotnicza Straż Pożarna w Opatówku. Jest włączona do Krajowego Systemu Gaśniczego. Między innymi swoją działalność prowadzi wśród Młodzieżowych Drużyn Pożarniczych, w których skupia 24 ochotników.

Przy OSP działa 22 osobowa Orkiestra Dęta.

5.2.2. Ochotnicza Straż Pożarna w Tłokini Wielkiej. Jest również włączona do Krajowego Systemu Ratownictwa Gaśniczego. Działalność swoją prowadzi również wśród młodzieży, skupia 32 ochotników MDP. Przy OSP działa 44 osobowa Orkiestra Dęta oraz grupa wspierająca marżorettek.

5.2.3. Ochotnicza Straż Pożarna w Chełmcach. Między innymi swoją działalność prowadzi wśród Młodzieżowych Drużyn Pożarniczych skupiających 18 młodych strażaków. Przy OSP działa 40 osobowa Orkiestra Dęta oraz grupa wspierająca marżorettek.

5.2.4. Ochotnicza Straż Pożarna w Rajsku. Działalność swoją prowadzi również wśród młodzieży skupiając 14 ochotników strażaków.

Przy OSP działa 33 osobowa Orkiestra Dęta oraz grupa wspierająca marżorettek.

Wśród organizacji pozarządowych ważnych dla rozwiązywania problemów społecznych główną rolę na terenie gminy odgrywają:

5.2.5. Grupa Samopomocowa AA w Opatówku - działa na zasadach samopomocowych, spotkania odbywają się dwa razy w tygodniu. Spotkania te mają za zadanie motywowanie uczestników do osobistego rozwoju i zmiany nastawienia wobec problemu alkoholowego, wskazanie drogi do normalnego, pożytecznego życia. Grupy te prowadzą swoje działanie w harmonii, celem skutecznego działania.

5.2.6 Stowarzyszenie Osób Niepełnosprawnych "Dar Serca" w Opatówku założycielami są osoby niepełnosprawne zamieszkałe na terenie gminy Opatówek. Celem Stowarzyszenia jest działalność na rzecz tworzenia jak najkorzystniejszych warunków do pełnego fizycznego i osobowego rozwoju ludzi niepełnosprawnych oraz aktywnego i godnego uczestnictwa ich w życiu społecznym, a także pomoc ich rodzinom. Stowarzyszenie skupia 50 osób.

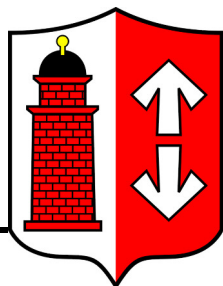
5.2.7 Polski Komitet Pomocy Społecznej - koło w Opatówku stowarzyszenie charytatywne, którego celem jest dobrowolne i bezinteresowne niesienie różnorodnych form pomocy osobom i rodzinom, które z różnych przyczyn niezdolne są do rozwiązywania swych życiowych problemów, w szczególności ludziom starszym, niepełnosprawnym, chorym, samotnym, zagrożonym demoralizacją, rodzinom wielodzietnym pozbawionym nie ze swej winy środków do życia oraz kształtowanie postaw społecznych sprzyjających bezpośredniemu uczestnictwu w działaniach na rzecz osób potrzebujących pomocy, bądź wspieranie takich działań. Koło skupia 23 członków.

5.2.8 Związek Emerytów, Rencistów i Inwalidów - koło w Opatówku mające za zadanie aktywizację osób starszych, w tym organizowanie, cyklicznych spotkań integracyjnych, zaspokajanie potrzeb kulturalno - społecznych i rekreacyjnych. Koło skupia 70 członków.

5.2.9 Związek Kombatantów Rzeczypospolitej Polskiej i byłych Więźniów Politycznych - koło w Opatówku

- skupiające 20 kombatantów i 44 podopiecznych. Główne zadania Związku to: udzielanie pomocy socjalnej kombatantom, dokumentowanie, informowanie i upamiętnianie walk o niepodległość, organizowanie i udział w zjazdach, spotkaniach, uroczystościach kombatantkich i osób represjonowanych dokumentujących czyn niepodległościowy.

6. MISJA

***BUDOWA ORGANIZACYJNYCH, INSTYTUCJONALNYCH
I MATERIALNYCH WARUNKÓW SPRZYJAJĄCYCH OSIĄGANIU PRZEZ MIESZKAŃCÓW GMINY
DOBROSTANU ORAZ PRZECIWDZIAŁANIE MARGINALIZACJI
I WYKLUCZENIU SPOŁECZNEMU***

7. CELE STRATEGICZNE

Problem

Właściwa ocena możliwości lokalnego systemu pomocy społecznej i możliwości jego rozwoju zgodnie ze zmiennymi potrzebami społecznymi

Cel strategiczny 1

1. Diagnozowanie i monitorowanie problemów społecznych.

Cele szczegółowe

- 1.1. Ocena stanu potrzeb społecznych.
- 1.2. Ocena możliwości skutecznego reagowania na pojawiające się kwestie społeczne.

Kierunki działania:

1. Systematyczny monitoring problemów społecznych realizowany przez zespół pracowników Ośrodka Pomocy Społecznej.
2. Systematyczna analiza zasobów finansowych przeznaczonych na realizację zadań własnych i zleconych.
3. Coroczne informowanie radnych i decydentów o istniejących potrzebach i kwestiach społecznych.
4. Analiza świadczonej pomocy ze względu na efektywność i właściwość adresatów.
5. Ciągłe podnoszenie kwalifikacji przez kadrę pomocy społecznej w celu lepszego rozpoznawania i reagowania na pojawiające się kwestie społeczne.
6. Systematyczny monitoring istniejących i rozpoczynających się programów celowych i funduszy służący ewentualnemu pozyskiwaniu środków zewnętrznych na rozwiązywanie lokalnych potrzeb społecznych.

Problem

Dysfunkcje opiekuńczo-wychowawcze w rodzinach wymagających profesjonalnej pomocy w rozwiązywaniu doświadczanych trudności.

Cel strategiczny 2

2. Budowa zintegrowanego systemu pomocy rodzinie dysfunkcyjnej. Wzmocnienie trwałości rodziny i przeciwdziałanie niekorzystnym zjawiskom dezorganizacyjnym życie rodziny.

Cele szczegółowe

- 2.1. Utrzymanie dziecka w rodzinie:
  - pomoc rodzinom niewydolnym wychowawczo w przezwyciężaniu problemów opiekuńczo-wychowawczych poprzez odtworzenie albo wzmocnienie ich funkcji,
  - zapewnienie dzieciom i młodzieży odpowiednich warunków do życia i rozwoju zgodnie z ich

- potrzebami i przysługującymi im prawami,
- pomoc młodzieży w życiowym usamodzielnieniu poprzez nabycie umiejętności społecznych umożliwiających prawidłową adaptację społeczną oraz integrację ze środowiskiem,
- przeciwdziałanie szerzeniu się postaw destrukcyjnych, agresywnych, aspołecznych w środowisku dzieci i młodzieży.

2.2. Zapewnienie opieki i wychowania dzieciom pozbawionym częściowo lub całkowicie opieki rodziców z zachowaniem priorytetu prorodzinnych form opieki zastępczej:

- zagwarantowanie dzieciom i młodzieży właściwych warunków opiekuńczo-wychowawczych poprzez umieszczenie w prorodzinnych formach opieki najbardziej zbliżonych do środowiska rodzinnego lub formach instytucjonalnych odpowiednio do diagnozy dziecka, na czas kryzysu rodziny naturalnej,
- reintegracja rodziny poprzez ponowne podjęcie funkcji opiekuńczo-wychowawczych przez rodzinę naturalną dziecka po przezwyciężeniu problemów życiowych stanowiących przyczynę umieszczenia dziecka poza rodziną oraz odtworzeniu i wzmocnieniu funkcji rodziny naturalnej.

Kierunki działania:

1. Praca socjalna z rodzinami z problemem opiekuńczo-wychowawczym polega na:

- diagnozie deficytów w zakresie pełnienia ról rodzicielskich, wydolności opiekuńczo-wychowawczej, zaniedbań względem dzieci,
- diagnozie – ocenie sytuacji dziecka w rodzinie, środowisku szkolnym, rówieśniczym.

Prowadzenie z rodzinami środowiskowej pracy socjalnej ma na celu pomoc i wsparcie w przezwyciężaniu i niwelowaniu już istniejących deficytów, zaniedbań, problemów, jak również przeciwdziałanie powstawaniu czy pogłębianiu się demoralizacji życia całej rodziny i poszczególnych jej członków, co w rezultacie ma doprowadzić do utrzymania dziecka w jego rodzinie naturalnej.

Praca socjalna prowadzona jest we współpracy z instytucjami działającymi w środowisku lokalnym, w tym w szczególności ze szkołami, placówkami służby zdrowia, sądami.

2. Pomoc materialna dla rodzin pozostających w trudnej sytuacji ekonomicznej realizowana przez Ośrodek Pomocy Społecznej:

- a) z systemu pomocy społecznej,
- b) z systemu świadczeń rodzinnych.

3. Świetlica środowiskowa, działająca w Opatówku, oferuje pomoc dzieciom z rodzin z trudnościami opiekuńczo-wychowawczymi poprzez: dożywianie, właściwą opiekę pedagogiczną, pomoc w rozwiązywaniu trudności szkolnych, możliwość konstruktywnego spędzania czasu wolnego, nabywanie przez dzieci różnych umiejętności społecznych koniecznych do samodzielnego funkcjonowania w dorosłym życiu.

4. Systematyczna współpraca z istniejącymi w powiecie kaliskim jednostkami zapewniającymi całodobową opiekę dla dzieci, a w szczególności:

- a) Rodzinne Domy Dziecka
- b) Domami Dziecka

5. Systematyczna współpraca z wymiarem sprawiedliwości właściwym ze względu na położenie gminy, w szczególności:

- a) sądem rodzinnym,
- b) kuratorami sądowymi dla dzieci i młodzieży.

6. Współpraca z organizacjami pozarządowymi promującymi rodzinne formy opieki zastępczej.

7. Współuczestnictwo w kampaniach medialnych i informacyjnych organizowanych przez inne podmioty pomocy społecznej (PCPR, ROPS, inne).

8. Pomoc materialna dla rodzin pozostających w trudnej sytuacji ekonomicznej realizowana przez organizacje pozarządowe : żywność , odzież .

Utworzenie punktu magazynowego żywności, przeprowadzanie zbiórek świątecznych .

9. Pomoc rodzinie w kryzysie i przeciwdziałanie przemocy w rodzinie , współpraca w tym zakresie z Centrum Interwencji Kryzysowej w Kaliszu .

10. Poradnictwo psychologiczne , pedagogiczne , prawne , socjalne .

11. Terapia indywidualna, grupowa, rodzinna , mediacje - działający Klub Abstynenta "Jutrzenka", Grupa

Samopomocowa AA .

12. Systematyczny monitoring istniejących i rozpoczynających się programów celowych i funduszy służący ewentualnemu pozyskiwaniu środków zewnętrznych na rozwiązywanie lokalnych potrzeb społecznych.

W ramach realizacji poszczególnych celów w zależności od możliwości finansowych na dany rok możliwa jest budowa projektów i programów socjalnych.

Problem

Istnienie wysokiego poziomu bezrobocia na terenie gminy Opatówek skutecznie uniemożliwia realizację celów osobistych i zawodowych znacznej grupie mieszkańców pogłębiając obszary ubóstwa.

Cel strategiczny 3

3. System wsparcia na rzecz osób bezrobotnych.

Cele szczegółowe

3.1. Monitoring socjalny – postępowanie w sytuacji kryzysowej długotrwałego pozostawania bez pracy.
3.2. Rozwijanie aktywnych form pomocy osobom zagrożonym wykluczeniem społecznym, długotrwanie bezrobotnym, w tym kobietom.

Kierunki działania:

1. Stała współpraca z Powiatowym Urzędem Pracy w Kaliszu w zakresie monitorowanie zjawiska bezrobocia na terenie gminy,
2. Objęcie pracą socjalną osób długotrwanie bezrobotnych, tak by zachęcać te osoby do systematycznego poszukiwania zatrudnienia. W szczególności należy dążyć do udzielenia osobom bezrobotnym wszechstronnej pomocy w zakresie: poradnictwa, zapoznania z aktywnymi technikami poszukiwania pracy., niwelowanie postawy biernego uczestnika w systemie pomocy społecznej .
3. Objęcie pomocą materialną rodzin dotkniętych problemem bezrobocia,
4. Tworzenie na terenie gminy sprzyjającego klimatu dla potencjalnych inwestorów, mogących tworzyć nowe miejsca pracy.
5. Tworzenie na terenie gminy sprzyjającego klimatu dla organizacji pozarządowych mogących zorganizować Centrum Interwencji Społecznej.
6. Nawiązanie kontaktu z organizacjami pozarządowymi z terenu Wielkopolski dla skuteczniejszego rozwiązywania problemu bezrobocia.
7. Współdziałanie w programach realizowanych z Europejskiego Funduszu Społecznego przez instytucje rynku pracy.
8. Bieżący monitoring ofert programowych i ewentualne opracowanie projektów mających na celu rozwiązywanie problemu bezrobocia w szczególności wśród kobiet i osób długotrwanie bezrobotnych.
9. Udzielanie poradnictwa specjalistycznego wspomagającego nabywanie umiejętności poruszania się na rynku pracy i poczucia własnej wartości oraz prowadzenia rozmów z pracodawcami.

Problem

Zapewnienie właściwej opieki osobom samotnym, będącym w podeszłym wieku i niepełnosprawnym.

Starzejąca się społeczność staje się ważnym problemem społecznym, który wymaga gruntownego przeanalizowania , ustalenia konkretnych kierunków działania na przyszłość, mającym na celu przeciwdziałanie negatywnym skutkom starości.

Nieodłącznie ze starością wiąże się niepełnosprawność tej grupy osób, powodowana bądź to chorobami , które trapią ludzi starych, bądź też samym procesem starzenia organizmu .Niezbędne jest więc zapewnienie tym osobom specyficznych form pomocy , mającym na celu jak najdłuższe utrzymanie ich we własnym środowisku. należy dołożyć wszelkich starań, by ograniczyć potencjalną i wysoce prawdopodobną marginalizację - wykluczenie tej kategorii mieszkańców z życia społecznego.

Cel strategiczny 4

4. Rozwijanie zintegrowanego systemu wsparcia na rzecz osób starszych i niepełnosprawnych.

Cele szczegółowe:

- 4.1. Zapewnienie odpowiednich form opieki osobom wymagających takiej opieki.
- 4.2. Usprawnianie osób starszych i niepełnosprawnych.
- 4.3. Aktywizacja rodzin na rzecz zapewnienia opieki osobom najbliższym.
- 4.4. Podejmowanie działań zmierzających do ograniczenia skutków niepełnosprawności.
- 4.5 Aktywizacja osób upośledzonych i chorych psychicznie.
- 4.6 Współpraca z organizacjami pozarządowymi w tym zakresie.

Kierunki działania:

1. Utrzymanie osób niepełnosprawnych i starszych w miejscu ich zamieszkania w szczególności poprzez:
  - a) propagowanie aktywnego i zdrowego stylu życia,
  - b) ułatwienie kontaktu z placówkami rehabilitacyjnymi,
  - c) uwrażliwienie społeczności lokalnej na potrzeby osób starszych i niepełnosprawnych,
  - d) rozwijanie usług opiekuńczych i pomocy sąsiedzkiej w szczególności poprzez podnoszenie kwalifikacji kadry, co ma bezpośredni wpływ na jakość świadczonych usług.
Dobrze zorganizowana opieka usługowa zapobiega zniedołężnieniu starczemu, przyspiesza rekonwalescencję po opuszczeniu szpitala , umożliwia zatrzymanie chorego w miejscu zamieszkania , a więc w znacznym stopniu łagodzi deficyt miejsc szpitalnych.
  - e) rozwój oferty kulturalnej adresowanej do osób w podeszłym wieku w celu ich aktywizacji,
2. Rozwój pracy socjalnej na rzecz integracji osób niepełnosprawnych ze środowiskiem lokalnym.
3. Wsparcie materialne dla osób samotnych, w podeszłym wieku i osób niepełnosprawnych.
4. Podejmowanie działań zmierzających do systematycznego łamania barier dla osób niepełnosprawnych ruchowo.
5. Współdziałanie z PFRON-em i organizacjami pozarządowymi dla skutecznego rozwiązywania problemów osób niepełnosprawnych.
6. Współpraca z Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie i Powiatowym Urzędem Pracy w Kaliszu w zakresie aktywizacji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych.
7. Rozwój działań informacyjnych i promocyjnych związanych z pozycją osób w podeszłym wieku i niepełnosprawnych.
8. Wsparcie osób zaburzonych i chorych psychicznie w samodzielnym funkcjonowaniu na terenie gminy w szczególności poprzez opiekę medyczną, poradnictwo socjalne i pomoc materialną.
9. Uwrażliwienie społeczności lokalnej na potrzeby osób starszych i niepełnosprawnych , objęcie pomocą przez wolontariuszy osób potrzebujących opieki.
10. Podejmowanie działań mających na celu większe zaangażowanie rodziny w sprawowaniu opieki nad osobami wymagającymi tej formy pomocy.
11. W przypadku wyczerpania wszystkich możliwości zapewnienia opieki w środowisku - zapewnienie całodobowej opieki w placówkach stacjonarnych tj. umieszczenie osób wymagających całodobowej opieki w zakładach opiekuńczo-leczniczych lub domach pomocy społecznej.
12. Systematyczny monitoring istniejących i rozpoczynających się programów celowych i funduszy służący ewentualnemu pozyskiwaniu środków zewnętrznych na rozwiązywanie lokalnych potrzeb społecznych.

Problem

Choroba alkoholowa, narkomania są poważnymi problemami społecznymi na terenie gminy, stają się przyczyną szeregu negatywnych zjawisk jak agresja, przemoc, szczególnie w rodzinach, gdzie występują.

Pauperyzacja społeczeństwa, pogłębiająca się dysproporcja pomiędzy występowaniem grup bardzo zamożnych, a żyjących na skraju ubóstwa, różnorodne uzależnienia występujące na coraz większą skalę i obejmujące swoim zasięgiem coraz młodsze osoby, załamanie się autorytetów, brak wzorców moralnych w wychowaniu, społeczna akceptacja nietrzeźwości, stanowią niektóre czynniki ściśle związane, a nawet generujące taki stan otaczającej nas rzeczywistości. Lokalne uwarunkowania powodują jednak, iż zjawiska te mają różnorodny wymiar i poszukiwanie ich rozwiązań musi odbywać się na poziomie lokalnym.

Cele strategiczny 5

5. Budowa zintegrowanego systemu profilaktyki i rozwiązywania problemów na terenie gminy.

Cele szczegółowe

- 5.1. Zapobieganie powstawaniu nowych problemów.
- 5.2. Zmniejszanie rozmiarów problemów, które aktualnie występują.
- 5.3. Zwiększenie zasobów niezbędnych do radzenia sobie z już istniejącymi problemami.
- 5.4. Zwiększenie dostępności pomocy terapeutycznej i rehabilitacyjnej dla uzależnionych i współuzależnionych.
- 5.5. Prowadzenie profilaktycznej działalności informacyjnej i edukacyjnej, w szczególności dla dzieci i młodzieży (programy edukacyjne).
- 5.6. Skuteczne przeciwdziałanie uzależnieniom
- 5.7. Zmiany stereotypów zachowań i postaw mieszkańców wobec używek
- 5.8. Promowanie zdrowego stylu życia
- 5.9. Promowanie zachowań innowacyjnych aktywnie zwalczających problemy uzależnień.

Kierunki działania:

1. Ograniczanie i zmiana struktury spożycia napojów alkoholowych.
2. Zmiana zachowań i postaw mieszkańców w sytuacjach związanych z alkoholem, narkotykami, używkami.
3. Wdrożenie stosownych form profilaktyki kierowanej w szczególności do dzieci i młodzieży. Organizowanie i prowadzenie programów profilaktycznych dla dzieci, młodzieży, rodziców w zakresie używania substancji psychoaktywnych, a zwłaszcza alkoholu. Wspieranie i prowadzenie działań promujących trzeźwość, zdrowy styl życia.
4. Budowanie skutecznych form kontroli prawnej i społecznej nad szkodliwymi formami postępowania osób nadużywających alkoholu oraz uzależnionych od narkotyków.
5. Zwiększenie skuteczności i dostępności terapii w zakresie nowoczesnych strategii i metod rozwiązywania problemów alkoholowych.
6. Przeciwdziałanie przemocy domowej.
7. Poradnictwo psychologiczne, pedagogiczne, prawne, socjalne.
8. Terapia indywidualna, grupowa, rodzinna, mediacje - Grupa Samopomocowa AA.
9. Działania profilaktyczne dla dzieci i młodzieży prowadzone przez świetlicę środowiskową.
10. Systematyczny monitoring istniejących i rozpoczynających się programów celowych i funduszy służący ewentualnemu pozyskiwaniu środków zewnętrznych na rozwiązywanie lokalnych potrzeb społecznych.

Cele i kierunki działań są realizowane zgodnie z przyjmowanym corocznie przez Radę Gminy Gminnym Programem Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Gminnym Programem Przeciwdziałania Narkomanii, Gminnym Programem Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie zawierającym szczegółowe działania w ww. zakresie.

Problem

Mała ilość na terenie gminy organizacji pozarządowych podejmujących problematykę społeczną, co skutecznie utrudnia inicjowanie nowatorskich rozwiązań oraz występowanie o fundusze wspomagające rozwiązywanie lokalnych problemów społecznych.

Cel operacyjny 6

6. Inicjowanie i rozwój organizacji pozarządowych na terenie gminy,

Cele szczegółowe:

- 6.1. Pozyskiwanie partnerów zewnętrznych do realizacji wybranych zadań na terenie gminy.
- 6.2. Stwarzanie korzystnych warunków dla powstawania i rozwoju organizacji pozarządowych na terenie gminy.

Kierunki działania:

1. Analiza ofert organizacji pozarządowych poszukujących parterów wśród samorządów do realizacji wybranych projektów.
2. Rozwój współpracy z organizacjami funkcjonującymi na terenie gminy i na terenie Kalisza oraz województwa wielkopolskiego poprzez zaprezentowanie im walorów i możliwości samorealizacji na terenie gminy.
3. Inicjowanie ruchu pozarządowego na terenie gminy poprzez uczestnictwo w szkoleniach dla liderów.
4. Propagowanie idei wolontariatu na bazie systemu usług sąsiedzkich i działalności świetlic środowiskowych.
5. Wspieranie organizacyjne, prawne i lokalowe powstających i istniejących organizacji pozarządowych.
6. Systematyczny monitoring istniejących i rozpoczynających się programów celowych i funduszy służący ewentualnemu pozyskiwaniu środków zewnętrznych na rozwiązywanie lokalnych potrzeb społecznych w zakresie rozwoju organizacji społecznych

8. MONITORING I WDRAŻANIE STRATEGII

Monitoring strategii jest obserwacją realizacji celów strategicznych i realizacji programów operacyjnych wynikających z faz programowania rozwoju. Monitoring realizacji strategii umożliwia: obserwację stanu zaawansowania projektów rozwojowych, umożliwiającą aktualną identyfikację problemów w ich realizacji, weryfikację zgodności założonych celów i efektywności wykorzystania przeznaczonych na ich realizację środków, kontrolę postępu prac związanych z realizacją działań.

Strategia integracji i rozwiązywania problemów społecznych jest dokumentem określającym cele i działania do roku 2020 w zakresie problematyki społecznej, wymagającym okresowej aktualizacji do zmian zachodzących w otoczeniu, jak i w samym społeczeństwie. Strategia jest dokumentem dynamicznym, co oznacza, że wprowadzenie zmian w jej zapisach jest nie tylko możliwe, ale właściwie, a w niektórych sytuacjach wręcz konieczne. Należy jednak pamiętać, że zmiany te nie powinny wpływać na zasadnicze kierunki Strategii. Najczęściej, modyfikacjom powinny być poddawane zapisy w części operacyjnej dokumentu, ze względu na zmieniające się uwarunkowania zarówno wewnątrz gminy, jak i w jej otoczeniu.

W czasie weryfikacji mogą powstać zupełnie nowe cele szczegółowe i projekty dotyczące tych aspektów życia w gminie, których aktualnie autorzy nie byli w stanie przewidzieć.

Opracowana Strategia Integracji i Rozwiązywania Problemów Społecznych na terenie Gminy Opatówek pozwoli na celowe, systematyczne i planowe dążenie do osiągnięcia wytyczonego celu. Sukces jej realizacji zależy od wielu czynników, zarówno zewnętrznych, jak i wewnętrznych. Największym z zagrożeń jest osłabienie tendencji wzrostowych. Wzrost poziomu dochodów ludności stanowić będzie najlepszą gwarancję rozwiązania podstawowych problemów społecznych, jakimi są bezrobocie, ubóstwo i alkoholizm.

Wdrożenie programu przyczyni się do znaczącego ograniczenia występujących na terenie gminy problemów społecznych. Jego efektem będzie wzrost poziomu życia obywateli oraz integracja lokalnej społeczności.

8.1. SKUTECZNOŚĆ STRATEGII

Skuteczność funkcjonowania przyjętej strategii zależeć będzie od:

- a) monitoringu i ewaluacji,
- b) budowy programów celowych rozwijających przyjęte kierunki działań.

Monitoring strategii i ewaluacja zapisów strategicznych polegają na systematycznej ocenie realizowanych działań oraz modyfikacji kierunków działania w przypadku istotnych zmian społecznych, które mogą pojawić się poprzez zmianę regulacji prawnych czy też narastanie poszczególnych dolegliwości społecznych.

Całościowa ocena wymaga odpowiedzi na pytania o zgodność ocenianej polityki z przyjętymi wartościami i zasadami. Ewaluacja jest działalnością z natury normatywną, gdyż z jednej strony wykorzystuje się w niej istniejące normy, z drugiej zaś w jej wyniku mogą pojawić się propozycje wprowadzenia nowych norm i procedur. Jest także działalnością instrumentalną, ponieważ jej podstawowym celem jest dostarczenie podmiotom polityki społecznej praktycznej wiedzy potrzebnej przy podejmowaniu decyzji.

Elementami skutecznego monitoringu i ewaluacji będą przede wszystkim:

- a) zespół wdrażający strategię**

Zarządzeniem nr 31)2010 z dnia 11 sierpnia 2010r. Wójt Gminy Opatówek powołał Zespół do spraw wdrażania Strategii Integracji i Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Opatówek na lata 2011-2020.

Zarządzeniem nr 32)2010 z dnia 11 sierpnia 2010r. Wójt Gminy Opatówek powołał Koordynatora do spraw Zarządzania Realizacją Strategii Integracji i Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Opatówek na lata 2011-2020.

b) roczna ocena wdrażania strategii

Zespół wdrażający strategię winien się zbierać przynajmniej raz w roku i oceniać poziom wdrażania poszczególnych celów i kierunków działań. Zespół swoją ocenę powinien przekazać wójtowi i radzie, sugerując przyjęcie proponowanych rozwiązań, np. programów celowych, programu rozwiązywania problemów alkoholowych etc.

8.2. PROGRAMY I PROJEKTY

Strategia Integracji i Rozwiązywania Problemów Społecznych będzie skuteczna o ile przedstawiciele samorządu lokalnego znajdą zasoby umożliwiające budowę i realizację programów celowych zgodnych z przyjętymi kierunkami działań. Programy można realizować w okresach rocznych, dłuższych lub krótszych, w zależności od charakteru danego projektu.

Przy budowie projektów znaczenie będą miały środki, które Rada Gminy rocznie będzie przeznaczała na ten cel. Projekty można realizować w ramach:

- a) własnych zasobów samorządu (np. projekty OPS),
- b) poprzez organizacje pozarządowe,
- c) poprzez inne instytucje zewnętrzne.

Projekty i programy mogą być przyjmowane przez Radę Gminy stosownymi uchwałami, które winny przybierać formułę załączników do niniejszej strategii.

Projekty i programy realizowane w ramach strategii powinny być zgodne z przyjętymi kierunkami działań ponadto powinna je cechować: efektywność, skuteczność oraz celowość.

Efektywność

Jest to jedna z najbardziej pożądanых cech polityki społecznej i jednocześnie kryterium jej oceny. Stosowana w polityce społecznej w znaczeniach nadawanych jej przez ekonomię, prakseologię i socjologię. Jest to relacja między osiągniętymi bądź planowanymi celami (korzyściami) danego działania a ponoszonymi lub planowanymi nakładami.

Można dokonać tego dwoma sposobami: osiągając maksymalny stopień realizacji celu przy danym nakładzie zasobów (zwiększenie wydajności) lub używając minimalnego nakładu środków, by w jak największym stopniu zbliżyć się do realizacji celu (oszczędzanie zasobów). Efektywne programy realizowane w ramach strategii rozwiązują jedną kwestię społeczną, nie przyczyniając się do powstania nowych, służą zachowaniu równowagi między interesami różnych grup społecznych oraz podnoszą poziom zaspokajania potrzeb społeczeństwa, oszczędnie i wydajnie dysponując posiadanymi środkami.

Skuteczność

Jest to zgodność między stanem rzeczy, określanym jako skutek danego działania, a zakładanym celem. Skuteczność jest stopniowalna: za skuteczne uznaje się nie tylko działania, których skutki są tożsame z celem, ale i te, które zbliżają do jego osiągnięcia. Skuteczność jest oceną, dla której punktem odniesienia jest wzorzec stanu docelowego. Ten stan docelowy w polityce społecznej może być postrzegany bardziej konkretnie – jako pożądane i zaplanowane zmiany w jakiejś dziedzinie życia społecznego (np. ograniczanie obszarów biedy).

Celowość

Jest to cecha oznaczająca dotarcie z danym programem do środowiska osób rzeczywiście go potrzebujących. Powinna się opierać na rzetelnie przeprowadzonej diagnozie problemu.

8.3. HARMONOGRAM WDRAŻANIA I FINANSE

Zapisy zawarte w strategii będą realizowane w ramach kierunków poszczególnych działań w miarę posiadanych w samorządzie i pozyskanych z zewnątrz środków finansowych.

UZASADNIENIE

do Uchwały NR 17/10

Rady Gminy Opatówek

z dnia 30 grudnia 2010 r.

w sprawie: przyjęcia Strategii Integracji i Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Opatówek na lata 2011-2020

Konieczność opracowania Strategii Integracji i Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2011-2020 wynika wprost z art. 17 ust.1 pkt 1 Ustawy z pomocy społecznej z dnia 12 marca 2004r. (Dz. U. z 2009r. Nr 175, poz. 1362 z późn. zmianami) oraz art. 4' ust. 2 ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi z 26 października 1982 r.(Dz.U. z 2007 r. Nr 70, poz. 473 ze zmianami).

Dokument ma stanowić podstawę do realizacji względnie trwałych wzorów interwencji społecznych podejmowanych w celu zmiany (poprawy) tych stanów rzeczy (zjawisk występujących w obrębie danej społeczności), które oceniane są negatywnie.

Dokument charakteryzuje w szczególności działania publicznych i prywatnych instytucji rozwiązujących kwestie społeczne podejmowane dla poprawy warunków zaspokojenia potrzeb przez wybrane kategorie osób i rodzin.

Strategia integracji i rozwiązywania problemów społecznych Gminy Opatówek obejmuje i stanowi materiał wyjściowy do opracowania szczegółowych programów lokalnych pomocy społecznej.